

บทที่ 3

สถานการณ์การค้า และ ปัญหาหรืออุปสรรคการค้าผักและผลไม้ของไทย หลังเปิดเขตการค้าเสรี ไทย-จีน

ความนำ

หลังจากที่ได้เริ่มการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีนแล้ว เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2546 ในพิกัด 07-08 เรื่องผัก และผลไม้ นั้น จากสถิติมูลค่าการส่งออกและมูลค่าการนำเข้าของกรมส่งเสริมการส่งออก ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยได้ดุลการค้ากับประเทศจีนทั้งผัก และผลไม้มากกว่าเดิมตลอดระยะเวลาเกือบ 4 ปีที่ผ่านมา แต่ก็มีข้อโต้แย้งจากองค์กรอิสระต่างๆ เช่นกลุ่ม FTA Watch หรือกลุ่ม FTA Monitoring ที่ว่าโครงการนี้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ในเชิงลบ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมหัวใหญ่ กระเทียม มันฝรั่ง ผักโครงการหลวง หรือ กลุ่มผลไม้เมืองหนาวอย่างสตอร์เบอร์รี่ แอปเปิ้ล เป็นต้น สามารถกล่าวได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ล้วนแต่ได้รับผลกระทบในเชิงลบจากเขตการค้าเสรีไทยจีนนี้ ซึ่งแท้จริงแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่จะได้รับประโยชน์ หรือเสียประโยชน์ทางผู้วิจัย จะทำการวิเคราะห์จากข้อมูลเชิงสถิติของทางภาครัฐ เช่นข้อมูลปริมาณการส่งออก หรือปริมาณการนำเข้าของสินค้าประเภทผัก และผลไม้ระหว่างสองประเทศ รวมถึงการวิเคราะห์รายการผัก ผลไม้ ที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุด 5 อันดับ และมูลค่าการนำเข้าสูงสุด 5 อันดับ

นอกจากนั้นในบทนี้ยังแสดงถึงแสดงถึงปัญหา หรืออุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเขตการค้าเสรีไทย-จีน ว่าเกิดปัญหาอะไรจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีนี้

3.1 การวิเคราะห์มูลค่าการค้าสินค้าประเภทผักและผลไม้ระดับมหภาค ระหว่างไทยกับจีน

ตารางที่ 3.1มูลค่าการค้า การค้าเสรีระหว่างไทยกับจีน ตั้งแต่ พ.ศ.2543-2549 ประเภทผัก และผลไม้

รายการ	2543	2544	2545	ตค.46-กย. 47	ตค.47-กย. 48	ตค.48-กย. 49
มูลค่า						
การค้า	2,238.25	6,942.93	7,473.74	15,827.62	19,195.92	24,462.76
การส่งออก	1,074.56	5,654.15	5,900.43	11,325.77	14,466.04	18,681.14
การนำเข้า	1,163.69	1,288.78	1,573.31	4,501.85	4,729.88	5,781.62
ดุลการค้า	-89.12	4,365.37	4,327.12	6,823.93	9,736.16	12,899.52

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 3.2 อัตรากาการเปลี่ยนแปลงประเภทผักและผลไม้ (ร้อยละ)

รายการ	2543	2544	2545	ตค.46-กย. 47	ตค.47-กย. 48	ตค.48-กย. 49
มูลค่า การค้า		210.19	7.65	73.12	21.28	27.44
การส่งออก		426.18	4.36	57.56	27.73	29.14
การนำเข้า		10.75	22.08	130.37	5.07	22.24

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมามูลค่าการค้ารวมระหว่างไทยกับจีน ได้เพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยช่วงปีที่มีความโดดเด่นทางการค้าระหว่างทั้งสองประเทศนั้น ได้แก่ 2543-2544 และช่วงปี 2545-2546 ซึ่งช่วงปีนี้เป็นช่วงที่เปิดการค้าเสรีระหว่างทั้งสองประเทศนั่นเอง โดยมูลค่าการค้ารวมระหว่างทั้งสองประเทศนั้น ได้เพิ่มขึ้นจาก 7,473 ล้านบาท เป็น 15,827 ล้านบาท หรือว่ามีการเพิ่มมากขึ้นกว่า 73%

เมื่อพิจารณาการส่งออกสินค้าทั้งสองประเภท จะพบว่าแรกเริ่มเมื่อปี 2543 นั้นประเทศไทยส่งสินค้าประเภทผัก ผลไม้ไปยังจีนได้น้อยกว่ามูลค่าการนำเข้าจากจีน หรือขาดดุลสินค้าในช่วงแรก แต่ตั้งแต่ปีพ.ศ.2544 เป็นต้นมา ไทยเริ่มได้เปรียบดุลการค้าต่อจีน และได้เปรียบดุลการค้ากระทั่งทุกวันนี้ ซึ่งปีล่าสุดนี้ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสินค้าประเภทผัก และผลไม้เมื่อปี 2549 เป็นเงินกว่า 18,681 ล้านบาท และนำเข้าผัก และผลไม้จากจีน เป็นเงิน 5,781 ล้านบาท ไทยเกินดุลในปีล่าสุดนี้เป็นเงินมากกว่า 12,899 ล้านบาท

หากวิเคราะห์ในภาพรวมเบื้องต้นจะพบว่าประเทศไทยได้เปรียบดุลการค้ากับจีนอย่างต่อเนื่อง และมีแนวโน้มที่จะได้เปรียบดุลการค้าอย่างนี้ต่อไป ซึ่งการเปิดการค้าเสรีนี้เป็นเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้การค้าระหว่างสองประเทศขยายตัว จนกระทั่งไทยสามารถส่งออกไปยังจีนมากกว่า 10,000 ล้านบาท ตั้งแต่ปีแรกที่เปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนนั่นเอง ซึ่งหากยังไม่เปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนนี้ก็น่าสนใจว่าไทยจะสามารถส่งออกผัก ผลไม้ไปยังจีนเกินกว่า 10,000 ล้านบาทปีไหนเช่นกัน หรือหากเปรียบเทียบมูลค่าการส่งออก และมูลค่าการนำเข้าตั้งแต่ปี 2543 -2549 จะพบว่ามูลค่าการนำเข้าเพิ่มมากขึ้น 397.67% ขณะที่มูลค่าการส่งออกก็เพิ่มมากขึ้นกว่า 1,639.38% เช่นกัน

ตารางที่ 3.3 มูลค่าการค้าสินค้าประเภทผัก ตั้งแต่ปี 2543-2549

รายการ	2543	2544	2545	ตค.46-กย.	ตค.47-กย.	ตค.48-กย.
				47	48	49
มูลค่าการค้า	384.38	4,519.83	4,802.79	9,283.16	12,603.28	17,261.55
การส่งออก	172.67	4,270.08	4,413.96	7,941.04	10,740.20	14,711.04
การนำเข้า	211.72	249.75	388.83	1,342.12	1,863.07	2,550.52
ดุลการค้า	-39.05	4,020.33	4,025.13	6,598.92	8,877.13	12,160.52

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 3.4 อัตราการเปลี่ยนแปลงสินค้าประเภทผัก (ร้อยละ)

รายการ	2543	2544	2545	ตค.46-กย.	ตค.47-กย.	ตค.48-กย.
				47	48	49
มูลค่าการค้า		1,075.87	6.26	77.06	35.76	36.96
การส่งออก		2,373.01	3.37	69.86	35.25	36.97
การนำเข้า		17.97	55.69	136.24	38.82	36.9

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

สินค้าประเภทผักของไทยนั้นเป็นสินค้านำเข้าสำคัญของจีนเสมอมา พบว่ามูลค่าการค้าของสินค้าประเภทนี้ตั้งแต่ปี 2543-2549 จาก 384.38 ล้านบาทเมื่อปี 2543 เพิ่มขึ้นเป็น 17,261.55 ล้านบาท เพิ่มมากขึ้น 16,877.17 ล้านบาทในช่วงระยะเวลา 6 ปีเท่านั้น (จากตารางที่ 3.3)

เมื่อเปรียบเทียบการส่งออกสินค้าประเภทผักไปยังประเทศจีนเมื่อปี 2543 นั้น ไทยสามารถส่งออกไปได้เพียง 172.67 ล้านบาทเท่านั้น แต่ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 ไทยเริ่มส่งผักออกไปยังจีนมากขึ้นถึง 4,270.08 ล้านบาท หลังจากเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนเมื่อ 1 ตุลาคม 2546 พบว่ามูลค่าการค้าส่งออกของพืชผักไทยขยายตัวมากขึ้น ซึ่งไทยสามารถส่งออกผักไปยังประเทศจีนได้ถึง 10,740.20 ล้านบาท เมื่อปี 2548 และล่าสุดเมื่อปี 2549 ส่งออกผักได้ 14,711.04 ล้านบาท หากทำการเปรียบเทียบมูลค่าการค้าเมื่อปี 2543 และปี 2549 พบว่าไทยสามารถส่งออกผักเพิ่มมากขึ้นถึง 14,538.37 ล้านบาท เมื่อเพิ่มมากขึ้น 8,419% ในระยะเวลา 6 ปี (จากตารางที่ 3.3)

หันกลับมามพิจารณาที่การนำเข้าจากจีนจะพบว่าในช่วงปี 2543 นั้น ไทยมีการนำเข้าสินค้าผักจากจีนเป็นเงิน 211.72 ล้านบาท ขาดดุลในปีนั้นเป็นเงิน 39.05 ล้านบาท แต่ในช่วงหลังการเปิด

เขตการค้าเสรีไทยจีนเมื่อ 1 ตุลาคม 2546 ยอดการนำเข้าสินค้าประเภทผัก เพิ่มขึ้นจาก 388.83 ล้านบาท เป็น 1,342.12 ล้านบาท หรือยอดการนำเข้าเพิ่มขึ้น 136.24% ซึ่งประเด็นนี้เป็นข้อถกเถียงที่สำคัญขององค์กรอิสระต่างๆ เช่น กลุ่ม FTAWATCH หรือ กลุ่ม FTAMONITORING ว่าการเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนนี้อาจจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรไทยจำนวนมาก แต่เมื่อผู้วิจัยหันกลับมาพิจารณามูลค่าการนำเข้าในปี 2548-2549 พบว่ามูลค่าการนำเข้าในสองปีล่าสุดนั้น มีมูลค่าเพียง 1,863.07 ล้านบาท และ 2,550.52 ล้านบาท ตามลำดับ (จากตารางที่ 3.3) แม้สามารถวิเคราะห์ว่าเปอร์เซ็นต์ของอัตราการขยายตัวการนำเข้าสินค้าประเภทผักนั้นสูงกว่าเปอร์เซ็นต์มูลค่าการส่งออกใน 2-3 ปีหลังสุดจริง แต่มูลค่าการส่งออกนั้นก็ยังมีเงินจำนวนมากกว่ามูลค่าการนำเข้าอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้นการพิจารณาเพียงเปอร์เซ็นต์การขยายตัวทางการค้า ก่อนและหลังการเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน จึงดูไม่ค่อยยุติธรรมมากนัก หากจะสรุปว่าการเปิดเขตการค้าเสรีส่งผลกระทบต่อสินค้าประเภทผักในเชิงลบ ดังนั้นเพื่อความชัดเจน จะมีการพิจารณาในรายละเอียดสินค้าส่งออกประเภทผักต่อไป

ตารางที่ 3.5 มูลค่าการค้าสินค้าประเภทผลไม้ ตั้งแต่ปี 2543-2549

รายการ	2543	2544	2545	ตค.46-กย. 47	ตค.47-กย. 48	ตค.48-กย. 49
มูลค่าการค้า	1,853.87	2,423.09	2,670.95	6,544.46	6,592.65	7,201.21
การส่งออก	901.90	1,384.06	1,486.47	3,384.73	3,725.84	3,970.10
การนำเข้า	951.97	1,039.03	1,184.48	3,159.73	2,866.81	3,231.10
ดุลการค้า	-50.07	345.03	301.99	225.00	859.03	739.00

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 3.6 อัตราการเปลี่ยนแปลงสินค้าประเภทผลไม้ (ร้อยละ)

รายการ	2543	2544	2545	ตค.46-กย. 47	ตค.47-กย. 48	ตค.48-กย. 49
มูลค่าการค้า		30.7	10.23	67.83	0.74	9.23
การส่งออก		53.46	7.4	34.66	10.08	6.56
การนำเข้า		9.15	14	127.96	-9.27	12.71

ที่มา: สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

สินค้าอีกประเภทหนึ่ง คือสินค้าประเภทผลไม้ ซึ่งเดิมนั้นมูลค่าการค้าของสินค้าประเภทนี้ไม่ค่อยสูงมากนัก ไม่ใช่สินค้าส่งออก หรือนำเข้าสำคัญของประเทศไทย ดังนั้นแม้ว่าภายหลังเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนแล้ว มูลค่าการค้าของผลไม้จึงไม่เพิ่มมากขึ้นมากนัก ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าประเภทผักแล้ว จะยังเห็นข้อแตกต่างทางด้านมูลค่าการค้าอย่างชัดเจน โดยช่วงปี 2543-2545 นั้น ผลไม้สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยได้ เพียง 901.90-1,486.47 ล้านบาท แต่หลังจากเปิดเขตการค้าเสรีนั้น ไทยสามารถเพิ่มมูลค่าการส่งออกเป็น 3,384.73 ล้านบาท ในช่วงปีแรกที่เปิดเขตการค้าเสรี (จากตารางที่ 3.5) หลังจากนั้นการส่งออกผลไม้นั้นก็ไม่ได้ขยายตัวมากนัก โดยในช่วงปี 2548-2549 นั้น มูลค่าการส่งออกขยายตัวเพียง 10.08% และ 6.56% ตามลำดับ(จากตารางที่ 3.6) เป็นมูลค่าการส่งออกทั้งสิ้นเพียง 3,725.84 ล้านบาท และ 3,970.10 ล้านบาท ในทางกลับกันเมื่อพิจารณาถึงมูลค่าการนำเข้าก็นพบว่า ก่อนเปิดเขตการค้าเสรีนั้น มูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นในลักษณะแคบคือในช่วงปี 2543-2545 ไทยมีมูลค่าการนำเข้า 951.97-1,184.48 ล้านบาท จนกระทั่งเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนนั้น ไทยได้นำเข้าผลไม้จากจีนอย่างคึกคัก โดยไทยนำเข้าผลไม้จากจีนมากขึ้นถึง 127.96% จากปีล่าสุดที่ไทยนำเข้าผลไม้จากจีนจำนวน 1,184.48 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 3,159.73 ล้านบาท ซึ่งการเพิ่มปริมาณการนำเข้ากว่าร้อยละร้อยเปอร์เซ็นต์นั้น ได้สร้างความตื่นตระหนกจากองค์กรอิสระต่างๆ ที่ตั้งข้อสังเกตที่ว่า การเปิดเขตการค้าเสรีนั้น อาจจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ในเชิงลบ แต่หนึ่งปีหลังจากเปิดเขตการค้าเสรีนั้นกลายเป็นว่าเปอร์เซ็นต์ที่ไทยนำเข้าผลไม้จากจีนกลับลดลง 9.27% และในปีล่าสุดนั้น ไทยนำเข้าผลไม้จากจีนเพิ่มมากขึ้น 12.71%(จากตารางที่ 3.6)

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยวิเคราะห์ในภาพกว้างได้ว่าไทยยังคงได้เปรียบดุลการค้ากับประเทศจีนอยู่ โดยในช่วงปีแรกที่เปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนนั้น ทั้งไทยและจีน ได้เพิ่มมูลค่าทางการค้าระหว่างสองประเทศอย่างมาก โดยมูลค่าการค้าการส่งออกผักของไทยมีมูลค่าที่สูงกว่ามูลค่านำเข้าผักจากจีนมาก และแนวโน้มการส่งออกและการนำเข้าก็สูงขึ้นตามลำดับ ขณะที่มูลค่าการนำเข้าและมูลค่าการส่งออกผลไม้ระหว่างสองประเทศมีความใกล้เคียงกันมาก แม้สองปีหลังจากนั้น ได้เกิดการชะลอตัวทางการค้าสินค้าประเภทผลไม้ขึ้น แต่เมื่อเปรียบเทียบเปอร์เซ็นต์การส่งออก และการนำเข้าสินค้าประเภทผัก และผลไม้ระหว่างทั้งสองประเทศกลับกลายเป็นว่ามีส่วนต่างของเปอร์เซ็นต์ใกล้เคียงกัน

3.2 การวิเคราะห์การนำเข้า และการส่งออกสูงสุด 5 อันดับในสินค้าประเภทผัก และผลไม้

ตารางข้างล่างจะเป็นการวิเคราะห์ถึงมูลค่าการนำเข้า และมูลค่าการส่งออกสินค้าประเภทผัก และผลไม้ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2543-2545 หรือก่อนเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน เมื่อ 1 ตุลาคม 2546 เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบว่าก่อนหรือหลังการเปิดเขตการค้าเสรีมีความเปลี่ยนแปลงทางการค้าของสินค้าทั้งสองประเภทมากน้อยเพียงใด นอกจากนี้เมื่อเปิดเขตการค้าเสรีแล้วส่งผลให้สินค้าประเภทผัก และผลไม้ชนิดใด สามารถส่งออก หรือนำเข้าได้เพิ่มมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร มูลค่าเท่าใด

ตารางที่ 3.7 แสดงการนำเข้าพืชผัก ก่อนเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน (มูลค่ามีหน่วย : บาท)

ปี ค.ศ. 2000			ปี ค.ศ. 2001			ปี ค.ศ. 2002			ปี ค.ศ. 2003		
รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%
1.other vegetables (other than olives, capers, cucumbers)	44,152,771	20.9	1.salad beetroot, salsify, celeriac, radishes and similar	50,705,065	20.3	1.garlic, fresh or chilled	96,711,662	24.9	1.garlic, fresh or chilled	172,449,353	37.0
2.aubergines (egg- plants), fresh or chilled	37,054,708	17.5	2.other vegetables (other than olives, capers, cucumbers)	41,481,957	16.6	2.dried mushrooms of the genus agaricus, whole, cut, sliced	50,542,263	13.0	2.dried mushrooms of the genus agaricus ,whole, cut, sliced	66,725,392	14.3
3.other dried vegetables (other than onions, mushroom)	32,200,548	15.2	3.dried mushrooms and truffles, whole, cut, sliced	37,713,213	15.1	3.other vegetables (other than olives, capers, cucumbers)	47,713,159	12.3	3.onions, fresh or chilled	33,910,146	7.3
4.dried mushrooms and truffles, whole, cut, sliced)	28,697,305	13.6	4.other vegetable other than potatoes, leguminous	24,199,414	9.7	4.other dried vegetables (other than onions, mushrooms)	38,924,862	10.0	4.other dried vegetables (other than onions mushrooms	31,522,653	6.8
5.dried broad beans (vicia faba var major) and horse	14,757,556	7.0	5.dried broad beans (vicia faba var major) and horse	19,533,578	7.8	5.salad beetroot, salsify, celeriac, radishes and similar	25,545,423	6.6	5.carrots and turnips, fresh or chilled	30,349,694	6.5

ตารางที่ 3.8 แสดงการนำเข้าผลไม้ ก่อนเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน (มูลค่ามีหน่วย : บาท)

ปี ค.ศ. 2000			ปี ค.ศ. 2001			ปี ค.ศ. 2002			ปี ค.ศ. 2003		
รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%
1.apple fresh	739,496,770	77.7	1. apple fresh	808,100,402	77.8	1. apple fresh	836,035,963	70.6	1. apple fresh	573,498,191	65.5
2.other nuts(other than almonds, hazelnuts or fiberts)	85,547,823	9.0	2.other nuts(other than almonds, hazelnuts or fiberts)	86,666,634	8.3	2. pears and quinces, fresh	138,521,896	11.7	2. pears and quinces, fresh	147,118,184	16.8
3.pears and quinces, fresh	55,715,992	5.9	3.pears and quinces, fresh	66,328,504	6.4	3. other nuts(other than almonds, hazelnuts or fiberts)	90,090,662	7.6	3. chestnuts (castanea spp.), fresh or dried	81,031,517	9.2
4.chestnuts (castanea spp.), fresh or dried	46,145,569	4.8	4.chestnuts (castanea spp.), fresh or dried	60,350,959	5.8	4. chestnuts (castanea spp.), fresh or dried	89,888,800	7.6	4. other nuts(other than almonds, hazelnuts or fiberts)	51,988,769	5.9
5.other fruit, dried, other than that of heading	6,043,950	0.6	5.other fruit, dried, other than that of heading	4,713,787	0.5	5.other fruit, dried, other than that of heading	8,827,242	0.7	5. other fruit, dried, other than that of heading	7,871,125	0.9

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 3.9 แสดงการส่งออกพืชผัก ก่อนเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน (มูลค่ามีหน่วย : บาท)

ปี ค.ศ. 2000			ปี ค.ศ. 2001			ปี ค.ศ. 2002			ปี ค.ศ. 2003		
รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%
1.manioc pellet	101,623,343	59.2	1. other manioc (cassva) other than manioc pellet	2,610,264,74 2	61.1	1. other manioc (cassva) other than manioc pellet	3,968,377,83 6	90.0	1. other manioc (cassva) other than manioc pellet	4,032,496,53 8	98.1
2.other manioc (cassva) other than manioc pellet	53,982,426	31.4	2. manioc pellet	1,648,227,75 5	38.6	2. manioc pellet	435,871,750	9.9	2. manioc pellet	59,869,381	1.5
3.potatoes, fresh or chilled	7,989,997	4.7	3. other leguminous vegetables, excluding peas, beans	4,042,695	0.1	3.other vegetables (other than those of heading)	2,080,685	-	3.arrowroot, salep, Jerusalem artichokes, and similar	7,439,338	0.2
4.other leguminous vegetables, excluding peas, beans	1,700,693	1.0	4.other vegetables(other than those of heading)	2,343,961	0.1	4.other dried beans (vigna spp. Phaselus spp.) shelled	597,146	-	4.other dried vegetables (other than onions)	6,984,986	0.2
5.other vegetable other than potatoes, leguminous	1,550,088	0.9	5. other vegetable other than potatoes, leguminous	1,665,618	-	5.sweet corn (uncooked or cooked by steaming)	461,418	-	5. other vegetables (other than those of heading)	1,806,689	-

ตารางที่ 3.10 แสดงการส่งออกผลไม้ ก่อนเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน (มูลค่ามีหน่วย : บาท)

ปี ค.ศ. 2000			ปี ค.ศ. 2001			ปี ค.ศ. 2002			ปี ค.ศ. 2003		
รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%
1.longans, dried	496,202,461	55.1	1. longans, dried	1,126,265,186	81.4	1. longans, dried	1,210,144,174	81.4	1. longans, dried	1,518,274,452	85.9
2.longans, fresh	218,897,530	24.3	2.longans, fresh	99,305,565	7.2	2.longans, fresh	99,284,847	6.7	2.longans, fresh	66,935,969	3.8
3.dainty bananas (kule kai), fresh	46,846,875	5.2	3. durian, fresh	39,530,224	2.9	3. pineapples, dried	35,294,441	2.4	3. other fruits, (other than melons and papaws, apples)	31,962,720	1.8
4.durian, fresh	46,597,187	5.2	4. pomelos, fresh or dried	25,236,073	1.8	4. other fruits, (other than melons and papaws, apples)	33,895,835	2.3	4. other fruit, dried, other than that of heading	31,168,122	1.8
5.pomelos, fresh or dried	34,892,702	3.9	5.dainty bananas (kule kai), fresh	23,367,423	1.7	5.papaws (papayas), fresh	31,439,459	2.1	5.pomelos, fresh or dried	28,713,657	1.6

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

หากย้อนเวลาก่อนการเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนเมื่อ พ.ศ.2543 จะพบว่ามูลค่าการค้าสินค้าประเภทผักผลไม้ระหว่างไทยและจีนนั้นมีมูลค่าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น หากเปรียบเทียบกับปัจจุบันและความหลากหลายของสินค้าที่นำเข้า และส่งออกก็มิได้มีความหลากหลายอย่างปัจจุบันนี้ ในขั้นต้นจะเป็นการวิเคราะห์สินค้าประเภทผัก และผลไม้ก่อนการเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนว่าสินค้ารายการใดที่ไทย และจีนมักนำเข้าและส่งออกมากที่สุด

- สินค้าประเภทผัก (HS07) ในปีพ.ศ.2543 นั้น ไทยสามารถส่งออกพืชผักทั้งหมดในหมวด HS07 ได้เพียง 171 ล้านบาทเท่านั้น โดยพืชที่สามารถส่งออกได้มากที่สุดในขณะนั้น คือมันเทศ ส่งออกได้คิดเป็นมูลค่า 101 ล้านบาท ส่วนอันดับสองคือ มันสำปะหลัง สามารถส่งออกได้ 53 ล้านบาท ส่วนอันดับสามที่ส่งออกได้มากที่สุดขณะนั้น คือมันฝรั่ง สามารถส่งออกได้เพียง 7 ล้านบาทเท่านั้น แต่เพียงหนึ่งปีต่อมา การค้าระหว่างไทยและจีน ได้รุดหน้ามากขึ้น มูลค่าการส่งออกของปี 2544 ได้เพิ่มขึ้นเป็น 4,270 ล้านบาท โดยมันสำปะหลัง ได้กลายเป็นพืชที่ไทยส่งออกไปยังประเทศจีนมากที่สุด ซึ่งมีมูลค่ามากถึง 2,610 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ถึง 2,550 ล้านบาท ขณะเดียวกัน พืชที่สามารถส่งออกได้มากที่สุดเป็นอันดับสองคือมันเทศ คิดเป็นมูลค่า 1,648 ล้านบาท ทำให้ไทยส่งออกมันเทศได้มากขึ้น 1,500 ล้านบาท แต่ไทยสามารถส่งออกพืชผักได้มากขึ้นเพียงสองชนิดนี้เท่านั้น เนื่องจากว่าพืชที่มูลค่าการส่งออกไปยังจีน ตั้งแต่อันดับสามเป็นต้น ไปมีมูลค่าการส่งออกลดลงทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นหน่อไม้สด ข้าวโพดอ่อน กระเจี๊ยบขาว หรือมันฝรั่ง เป็นต้น และตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นไป ไทยกลับไม่สามารถส่งออกพืชชนิดใด ยกเว้นมันสำปะหลัง ได้เป็นจำนวนมากอีกเลย โดยในปี 2545 ไทยยังคงส่งออกมันสำปะหลัง ได้เพิ่มมากขึ้นเป็นมูลค่า 3,968 ล้านบาท แต่การส่งออกมันเทศเริ่มลดลง โดยในปีนั้น ไทยส่งออกมันเทศได้เพียง 435 ล้านบาท ลดลงจากปี 2544 มากกว่า 1,200 ล้านบาททีเดียว และ ในปี 2546 ก่อนการเปิดเขตการค้าเสรีในเดือนตุลาคมนั้น ไทยสามารถส่งออกมันเทศได้เพียง 59 ล้านบาทเท่านั้น ขณะที่ยอดการส่งออกมันสำปะหลังเพียงแค่ 9 เดือนแรกเท่านั้น ก็มากกว่า 4,000 ล้านบาท โดยตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นมาไทยเริ่มส่งออกมันสำปะหลังได้มากขึ้นเพียงรายการเดียว ขณะที่พืชในรายการอื่นๆ เริ่มมีมูลค่าการส่งออกลดลงอย่างต่อเนื่อง(จากตารางที่ 3.9)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ว่าถึงแม้จะเปิด หรือ ไม่เปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน แนวโน้มที่ไทยจะส่งออกมันสำปะหลังได้มากขึ้นอย่างต่อเนื่องอยู่ดี (แต่อาจจะไม่มากเท่ากับเมื่อเปิดเขตการค้าเสรี ที่ทำให้จีนสามารถนำเข้ามันสำปะหลังราคาถูกลงได้ เนื่องจากไม่มีปัญหาเรื่องกำแพงภาษีอีกต่อไป) เนื่องจากว่าอย่างไรจีนจำเป็นต้องใช้มันสำปะหลังเป็นจำนวนมากในงานอุตสาหกรรมภายในประเทศอยู่ดี ขณะเดียวกันพืชชนิดอื่นๆ แม้ไม่มีการเปิดเขตการค้าเสรี ไทยก็คงไม่สามารถส่งออกได้เพิ่มมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะลดลงด้วย เพราะพืชชนิดต่างๆที่ไทยส่งออกไปยังจีนนั้น จีนสามารถผลิตได้อยู่แล้ว เช่น ถั่วชนิดต่างๆ หรือมันเทศ เป็นต้น สุดท้ายแล้วการเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนนั้น ก็อาจไม่ได้เป็นการกระตุ้นความต้องการที่แท้จริงของจีนที่จะนำเข้าผลผลิตทางการ

เกษตรของไทยสักเท่าใด แต่อาจเป็นเพียงความบังเอิญที่ทำให้ไทยสามารถส่งออกมันสำปะหลังราคาถูกให้แก่จีน ได้เพิ่มขึ้นก็เท่านั้น

เมื่อพิจารณาถึงรายการสินค้าพืชนำเข้าของไทย (จากตารางที่ 3.7) พบว่าไทยมีการนำเข้าพืชผักจากจีนหลากหลายประเภท แต่มูลค่าของการนำเข้ายังไม่มากเท่าใด พืชที่นิยมนำเข้าเช่น กระเทียมสด หรือกระเทียมแห้ง เห็ดชนิดต่างๆ หรือพืชประเภทข้าวโพดหวาน พริก เป็นต้น โดยในปี 2543 ปีแรกที่เปิดการค้าระหว่างสองประเทศนั้นพบว่าทางจีนยังเป็นฝ่ายที่เกินดุลสินค้าประเภทผักกับไทย ขณะที่ความหลากหลายของรายการสินค้าประเภทผักที่จีนส่งออกมายังไทยนั้นก็มีความหลากหลายมากกว่า รวมทั้งแต่ละรายการสินค้าประเภทผักสามารถสร้างรายได้จำนวนใกล้เคียงกันให้แก่จีน ทำให้ในปี 2543 นั้นจีนสามารถส่งออกผักมายังไทยได้มากกว่า 211 ล้านบาท แต่สำหรับในปี 2544-2546 แม้ทางจีนสามารถส่งออกผักต่างๆ มายังไทยได้มากขึ้นในทุกๆ ปี และในทุกปีก็สามารถขายพืชผักได้หลากหลายประเภทมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น ข้าวโพดหวาน เคนเปอร์ มะเขือพวง เห็ดชนิดต่างๆ บรอกคิน เป็นต้น แต่ไทยกลับสามารถมีมูลค่าการส่งออกรวมในสินค้าประเภทผักมากกว่าจีน เพียงเพราะว่าทางไทยสามารถส่งออกสินค้าประเภทผักได้ปริมาณมากรายการเดียวเท่านั้นคือ มันสำปะหลัง แต่ด้วยมูลค่าที่มหาศาลกว่าเพียงรายการเดียวทำให้ไทยมีมูลค่าการส่งออกรวมสูงกว่ามูลค่าการนำเข้ารวมทั้งหมด แม้ในความเป็นจริงแล้วทางจีนจะสามารถส่งออกพืชผักมายังไทยได้มากกว่า 20 รายการและรายได้ในแต่ละรายการก็มีความใกล้เคียงกันมาก แต่ก็ไม่สามารถสร้างรายได้มากกว่ามันสำปะหลังเพียงรายการเดียวได้ ดังนั้นเราสามารถกล่าวได้ว่าหากว่าไม่มีการส่งออกมันสำปะหลังเพียงรายการเดียวเท่านั้น ไทยจะขาดดุลการค้าสินค้าประเภทผักกับจีนอย่างมหาศาลทีเดียว

- สินค้าประเภทผลไม้ (HS08) สินค้าประเภทผลไม้ที่สร้างรายได้ให้ไทยปีละมากกว่าหนึ่งพันล้านบาท (จากตารางที่ 3.10) ซึ่งตลาดสินค้าการเกษตรของประเทศจีนนั้นถือว่าเป็นตลาดส่งออกขนาดใหญ่ของประเทศไทยทั้งสินค้าประเภทผักและผลไม้ โดยในปี 2543 นั้นไทยสามารถส่งออกผลไม้ไปยังจีนได้ 901 ล้านบาท โดยผลไม้ที่ส่งออกมาที่สุดขณะนั้นคือลำไยแห้ง และลำไยสด ซึ่งสินค้าเพียงสองรายการสร้างรายได้รวมกันถึง 700 ล้านบาท แยกเป็นลำไยแห้ง 496 ล้านบาท และลำไยสด 218 ล้านบาท ส่วนอันดับสามถึงห้า นั้นคือกล้วยไข่ ทุเรียนสด และส้มชนิดต่างๆ มีมูลค่ารวมกันประมาณ 126 ล้านบาท แต่ตั้งแต่ปี 2544 จนกระทั่งก่อนเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนเมื่อ 1 ตุลาคม 2546 นั้น พบว่าไทยสามารถส่งออกผลไม้ได้มากเพียงรายการเดียวเท่านั้น คือลำไยแห้ง โดยในปี 2544 นั้นสามารถส่งออกผลไม้ได้รวม 1,384 ล้านบาท แยกเป็นส่งออกลำไยแห้งได้ 1,126 ล้านบาท ลำไยสดลดลงเหลือเพียง 99 ล้านบาท ขณะที่ปี 2545 ส่งออกผลไม้ได้รวม 1,486 ล้านบาท สามารถส่งออกลำไยแห้งได้ 1,210 ล้านบาท และลำไยสด 99 ล้านบาท และในเก้าเดือนสุดท้ายก่อนการเปิดเขตการค้าเสรีปี 2546 นั้นส่งออกผลไม้ได้รวม 1,766 ล้านบาท ซึ่งส่งออกลำไยแห้งได้ 1,518

ด้านบาท และส่งออกลำไยสดลดลงเหลือเพียง 66 ด้านบาท ส่วนผลไม้ชนิดต่างๆพบว่ามี การส่งออก ไปยังจีนในปริมาณไม่มากเท่าที่ควร ไม่ว่าจะ เป็น สับปะรดแห้ง มะละกอบด ฯลฯ

เมื่อกลับมาพิจารณาถึงมูลค่าการนำเข้าผลไม้จะพบว่าในปี 2543 นั้น เป็นเพียงปีเดียวที่ มูลค่าการนำเข้าผลไม้ไทยสูงมากกว่ามูลค่าการส่งออกผลไม้ ซึ่งไทยนำเข้าผลไม้จากจีนหลายชนิด แต่ผลไม้ที่ไทยนำเข้ามากที่สุด และ โคตรเกินกว่าผลไม้ชนิดอื่นๆ (จากตารางที่ 3.8) คือแอปเปิ้ลสด ซึ่งมูลค่าการนำเข้ารวมของผลไม้ในปี 2543 มีมูลค่า 951 ด้านบาท เป็นมูลค่าการนำเข้าแอปเปิ้ลถึง 739 ด้านบาท อันดับสองคือลูกนัทชนิดต่างๆมีมูลค่าเพียง 85 ด้านบาท ส่วนอันดับสามคือลูกแพร์ และลูกควินท์ มีมูลค่า 55 ด้านบาท และตั้งแต่ปี 2544 จนถึง 1 ตุลาคม 2546 ไทยจึงกลับมาได้ คุณภาพการค้าในสินค้าประเภทผลไม้เช่นเดียวกับสินค้าประเภทผัก แต่ในช่วงเวลาดังกล่าวไทยยังคง นำเข้าผลไม้อย่างแอปเปิ้ลสดมากขึ้นตามลำดับอยู่ดี โดยในปี 2544 นั้น ไทยมีมูลค่าการนำเข้าทั้งสิ้น 1,039 ด้านบาท โดยนำเข้าแอปเปิ้ลมากที่สุดเป็นมูลค่ากว่า 808 ด้านบาท อันดับสองคือ ลูกนัท ประเภทต่างๆ มีมูลค่าเพียง 86 ด้านบาท และอันดับสามคือลูกแพร์สด และลูกควินท์ มีมูลค่า 66 ด้านบาท ส่วนในปี 2545 และ 2546 ยังคงเป็นในทิศทางเดียวกันกับปี 2544 ไทยยังนำเข้าแอปเปิ้ล สดจากจีนสูงสุด โดยผลไม้ที่ไทยนำเข้าในอันดับรองลงไปมีความแตกต่างทางด้านมูลค่าการนำเข้า ต่างจากอันดับหนึ่งอย่างแอปเปิ้ลสดอย่างมาก เช่นเดียวกับไทยที่สามารถส่งออกผลไม้ได้มากเพียง รายการเดียวเท่านั้น คือลำไยแห้ง ในช่วงเวลา ก่อนเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน

จากข้อมูลสถิติมูลค่าการค้าประเภทผักและผลไม้สามารถวิเคราะห์ทิศทางของรายการผัก และผลไม้ก่อนการเปิดเขตการค้าเสรี คือผักนั้นไทยสามารถส่งออกได้ปริมาณและมูลค่ามากที่สุด เพียงรายการเดียวเท่านั้นคือมันสำปะหลัง โดยในปี 2546 ก่อนเปิดการค้าเสรีไทยจีนนั้น ไทยมีมูลค่า การส่งออกสินค้าประเภทผักทั้งสิ้น 4,500 ด้านบาท เมื่อไม่มีสินค้าประเภทผักอย่างมันสำปะหลัง รายการเดียว มูลค่าการส่งออกสินค้าประเภทผักจะลดลงเหลือเพียง 468 ด้านบาทเท่านั้น แต่ก็ยัง มากกว่ามูลค่าการนำเข้าสินค้าประเภทผักจากจีน ซึ่งมีมูลค่านำเข้าทั้งสิ้น 388 ด้านบาท (จากตารางที่ 3.3) โดยพืชผักหลายชนิดที่ไทยนำเข้าจากจีนนั้น จะมีความหลากหลายมากกว่าไม่ว่าจะเป็นเห็ด ชนิดต่างๆ ถั่ว กระเทียม หัวหอม เป็นต้น ซึ่งการค้าสินค้าประเภทผักและผลไม้ระหว่างสองประเทศ นั้นเริ่มส่งผลกระทบต่อเกษตรกรบางส่วนก่อนการเปิดเขตการค้าเสรีบ้าง เพียงแต่ในช่วงเวลา ดังกล่าวการนำเข้าผักจากจีนยังไม่ได้แพร่หลาย ราคาถูกมาก และทำได้ง่ายอย่างทุกวันนี้(หลังการ เปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน) ส่วนการส่งออกผลไม้นั้นก็ เป็นในลักษณะใกล้เคียงกับการส่งออกผักคือ ไทยสามารถส่งออกผลไม้ไปยังจีนมูลค่ามหาศาลเพียงรายการเดียวเท่านั้นคือ ลำไยแห้ง ส่วนจีนก็ สามารถส่งออกผลไม้ได้มากเพียงรายการเดียวเช่นกัน คือแอปเปิ้ลสดเท่านั้น สำหรับขั้นตอนต่อไปจะ เป็นขั้นการพิจารณารายการสินค้าประเภทผัก และผลไม้หลังเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนว่าหลังเปิด เสรีแล้วทิศทางการค้าของสินค้าทั้งสองประเภทนั้น ได้เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ กล่าวคือการเปิด การค้าเสรีทำให้การค้าระหว่างสองประเทศขยายมากขึ้นจริงหรือไม่

ตารางที่ 3.11 แสดงการนำเข้าพืชผัก หลังเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน (มูลค่ามีหน่วย : บาท)

ปี ค.ศ. 2004			ปี ค.ศ. 2005			ปี ค.ศ. 2006			ปี ค.ศ. 2007		
รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%
1. carrots and turnips, fresh or chilled	336,313,636	22.8	1. carrots and turnips, fresh or chilled	551,962,049	28.0	1. carrots and turnips, fresh or chilled	633,893,871	24.1	1. dried mushrooms of the genus agaricus ,whole , cut, sliced	392,336,454	23.6
2. garlic, fresh or chilled	230,498,848	15.6	2. garlic, fresh or chilled	225,512,797	11.4	2. other dried mushroom (other than mushrooms of the genus agaricus)	274,163,463	10.4	2. carrots	293,687,706	17.6
3. dried mushrooms and truffles, whole, cut, sliced	191,746,385	13.0	3.dried mushrooms of the genus agaricus whole, cut, sliced	187,696,912	9.5	3. dried mushrooms of the genus agaricus whole, cut, sliced	265,874,850	10.1	3. dried wood ears (ausricularia spp.)whole, cut, sliced, broken	121,090,558	7.3
4.other dried mushroom (other than mushrooms of the genus agaricus)	152,424,295	10.3	4. other dried mushroom (other than mushrooms of the genus agaricus)	174,025,149	8.8	4.cauliflowera and broccoli, fresh or chilled	213,020,068	8.1	4.headedbroccoli	107,889,602	6.5
5. dried wood ears (ausricularia spp.)whole, cut, sliced, broken	130,319,693	8.8	5. dried wood ears (ausricularia spp.)whole, cut, sliced, broken	120,068,096	6.1	5. garlic, fresh or chilled	162,113,397	6.2	5.other	101,730,657	6.1

ตารางที่ 3.12 แสดงการนำเข้าผลไม้ หลังเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน (มูลค่ามีหน่วย : บาท)

ปี ค.ศ. 2004			ปี ค.ศ. 2005			ปี ค.ศ. 2006			ปี ค.ศ. 2007		
รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%
1.apple fresh	1,604,776,66 4	56.9	1. apple fresh	1,476,543,365	50.3	1. apple fresh	1,608,764,904	45.5	1. apple fresh	846,856,068	49.8
2. pears and quinces, fresh	729,178,026	25.8	2. pears and quinces, fresh	835,267,677	28.4	2. pears and quinces, fresh	936,730,170	26.5	2. pears and quinces, fresh	326,104,824	19.2
3. other nuts(other than almonds, hazelnuts or fiberts)	109,733,486	3.9	3. other nuts(other than almonds, hazelnuts or fiberts)	66,328,504	4.3	3. grapes, fresh	271,988,955	7.7	3. other	135,609,086	8.0
4. chestnuts (castanea spp.), fresh or dried	95,731,020	3.4	4. chestnuts (castanea spp.), fresh or dried	71,149,023	2.4	4. other nuts(other than almonds, hazelnuts or fiberts)	122,958,977	3.5	4. other	59,951,825	3.5
5.grapes, fresh	49,842,669	1.8	5.grapes, fresh	62,546,433	2.1	5.mandarines(including satsumas); clementines wilking	122,561,037	3.5	5. grapes, fresh	51,441,780	3.0

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 3.13 แสดงการส่งออกพืชผัก หลังเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน (มูลค่ามีหน่วย : บาท)

ปี ค.ศ. 2004			ปี ค.ศ. 2005			ปี ค.ศ. 2006			ปี ค.ศ. 2007		
รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%
1. other manioc (cassava) other than manioc pellet	8,581,095,838	99.8	1. other manioc (cassava) other than manioc pellet	11,911,118,610	99.8	1. other manioc (cassava) other than manioc pellet	15,776,466,838	99.7	1. dried chips	8,360,483,646	89.0
2. other dried beans (vigna spp. Phaseolus spp.) shelled	4,325,025	0.1	2. other vegetable other than potatoes leguminous	5,127,614	-	2. dried mung beans, shelled	21,371,324	0.2	2. other	520,396,482	5.5
3. beans (vigna spp. phaseolus spp.) uncooked or cooked	3,187,749	-	3. dried mung beans, shelled	4,502,237	-	3. other dried beans (vigna spp. Phaseolus spp.) shelled	4,615,392	-	3. manioc (cassava) petteer	267,573,287	2.8
4. other vegetable other than potatoes leguminous	2,200,688	-	4. beans (vigna spp. phaseolus spp.) uncooked or cooked	3,835,135	-	4. beans (vigna spp. phaseolus spp.) uncooked or cooked	4,220,379	-	4. other	226,570,024	2.4
5. other dried vegetables (other than onions)	1,732,255	-	5. sweet corn (uncooked or cooked by steaming)	2,353,700	-	5. young corn, fresh or chilled	3,712,522	-	5. other dried beans (vigna spp. Phaseolus spp.) shelled	5,643,177	0.1

ตารางที่ 3.14 แสดงการส่งออกผลไม้ หลังเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน (มูลค่ามีหน่วย : บาท)

ปี ค.ศ. 2004			ปี ค.ศ. 2005			ปี ค.ศ. 2006			ปี ค.ศ. 2007		
รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%	รายการสินค้า	มูลค่า	%
1. longans, dried	1,031,716,841	35.2	1. longans, fresh	1,026,624,225	26.2	1. durian, fresh	1,357,336,350	36.1	1. durian, fresh	899,607,078	42.6
2. longans, fresh	803,964,791	27.4	2. durian, fresh	1,015,881,197	26.0	2. longans, fresh	929,061,479	24.7	2. longans, fresh	557,661,848	26.4
3. durian, fresh	560,306,370	19.1	3. longans, dried	1,000,939,145	25.6	3. longans, dried	440,226,392	11.7	3. mangosteens, fresh or dried	238,918,501	11.3
4. mangosteens, fresh or dried	252,873,232	8.6	4. mangosteens, fresh or dried	356,146,584	9.1	4. other fruits, (other than melons and papaws, apples)	284,601,865	7.6	4. longans, dried	48,163,159	2.3
5. lichee, fresh	52,573,719	1.8	5. other fruits, (other than melons and papaws, apples)	192,400,265	4.9	5. mangosteens, fresh or dried	181,021,850	4.8	5. dainty bananas (kule kai), fresh	42,412,320	2.0

ที่มา : สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

หลังการเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน เมื่อ 1 ตุลาคม 2546 นั้น พบว่าการส่งออกสินค้าประเภทผักและผลไม้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- สินค้าประเภทผัก (HS07) ไทยได้เปิดเสรีกับจีนทั้งสิ้นจำนวน 61 รายการ หากมองผิวเผินสินค้าประเภทผักนี้สามารถสร้างรายได้ให้ประเทศไทยได้อย่างมหาศาล โดยสินค้าที่สามารถส่งออกได้มากที่สุด คือมันสำปะหลัง (HS0714100906) ซึ่งมันสำปะหลังสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยในปีแรกที่เปิดเขตการค้าเสรีมากกว่า 8,500 ล้านบาท สำหรับปี พ.ศ.2548 นั้น ไทยยังคงสามารถส่งออกมันสำปะหลังได้มากกว่า 11,000 ล้านบาท และในปี 2549 นั้นมูลค่าการส่งออกมันสำปะหลังไปยังประเทศจีนยังคงเพิ่มอย่างต่อเนื่อง โดยไทยสามารถส่งออกมันสำปะหลังได้มากกว่า 15,000 ล้านบาท มีการคาดการณ์ไว้ว่าเมื่อสิ้นปี 2550 นั้น ไทยจะสามารถส่งออกมันสำปะหลังได้มากกว่า 18,000 ล้านบาทเป็นแน่ ซึ่งเมื่อเราพิจารณาเปรียบเทียบมูลค่าการส่งออกมันสำปะหลัง กับมูลค่าการส่งออกสินค้าประเภทผักทั้งหมด พบว่ามูลค่าการส่งออกมันสำปะหลังรายการเดียวนั้น เกือบเป็นมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของสินค้าประเภทผักทีเดียว หากคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของมูลค่าการส่งออกของสินค้าประเภทผักทั้งหมดจะพบว่ามูลค่าการส่งออกของมันสำปะหลังคิดเป็น 98%-99% ของมูลค่าการส่งออกของสินค้าประเภทผักทั้งหมด ขณะที่สินค้าประเภทผักที่สามารถส่งออกไปยังจีนได้มากเป็นอันดับสอง ถึงอันดับสิบนั้น ไม่สามารถสร้างรายได้อย่างที่คาดการณ์ไว้ในตอนแรกให้แก่ประเทศไทยได้ (ซึ่งเป็นเหมือนก่อนการเปิดเขตการค้าเสรี ที่สามารถส่งออกได้มากเพียงมันสำปะหลังรายการเดียว) โดยสินค้าประเภทผักที่สามารถส่งออกได้มากที่สุด เมื่อ ปี พ.ศ.2547-2548 นั้น คือถั่วต่างๆเช่นถั่วขาว ถั่วดำ ถั่วแดง เป็นต้น และพืชผักอื่นๆ เช่นกระเทียมแขกเหินแขกแข็ง หน่อไม้ฝรั่งแขกเหินแขกแข็ง หรือข้าวโพดฝักอ่อนแขกเหินแขกแข็ง เป็นต้น ซึ่งสินค้าทั้งสองประเภทข้างต้นสามารถสร้างรายได้แก่ประเทศไทยเพียง 4-5 ล้านบาทเท่านั้น ซึ่งแตกต่างจากมันสำปะหลังเป็นอย่างมาก ขณะที่ปี 2549 นั้น ไทยสามารถส่งออกถั่วป็นชนิดวิกานมัง โกลบเปอร์หรือชนิดวิกานราดิอาตาวิลเช็กได้มากขึ้นเป็นอันดับสอง และสร้างรายได้ให้แก่ไทยประมาณ 21 ล้านบาท แต่สินค้าประเภทผักที่มีมูลค่าการส่งออกอันดับสามปี 2549 นั้น คือถั่วต่าง ๆเช่นถั่วขาว ถั่วดำ ถั่วแดง สามารถสร้างรายได้ให้ไทยได้เพียง 4 ล้านบาทเท่านั้น ซึ่งนับว่าน้อยมากทีเดียว

ในทางกลับกันเมื่อพิจารณาถึงมูลค่าการนำเข้าของสินค้าประเภทผัก จะพบว่าตั้งแต่เปิดเขตการค้าเสรีการค้าไทยจีนนั้น ไทยนั้นนำเข้าสินค้าประเภทแครอท และหัวผักกาดมากที่สุดตลอดระยะเวลา 4 ปีที่ผ่านมา โดยในปี 2547 นั้น ไทยนำเข้าสินค้าประเภทนี้เป็นมูลค่า 336 ล้านบาท ปี 2548 ไทยนำเข้าเป็นมูลค่า 551 ล้านบาท และปี 2549 ไทยยังเพิ่มการนำเข้าเป็นมูลค่า 633 ล้านบาท ขณะที่ในเดือนกรกฎาคม ปี 2550 นั้น ไทยนำเข้าแครอทและหัวผักกาดเป็นมูลค่าเกือบ 400 ล้านบาทแล้ว ซึ่งมีการคาดการณ์กันไว้ว่าเมื่อสิ้นปี 2550 นั้น ไทยคงนำเข้าแครอท และหัวผักกาดมากกว่า 750 ล้านบาทเป็นแน่ สำหรับสินค้าที่ไทยนำเข้ามากที่สุดเป็นอันดับสองเมื่อ ปี 2547-2548 นั้น คือ

กระเทียมสด และกระเทียมแห้ง มีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยปีละ 225 ล้านบาท ขณะที่ปี 2549 นั้นสินค้าประเภทผักที่ไทยนำเข้ามากที่สุดอันดับสองคือเห็ดแห้งชนิดต่างๆ มีมูลค่าการนำเข้าประมาณ 274 ล้านบาท สำหรับสินค้าที่ไทยนำเข้ามากที่สุดอันดับที่สามถึงอันดับที่ห้า นั้น เป็นสินค้าประเภทเห็ดทั้งหมด ได้แก่เห็ดตระกูลอะกาทิส เห็ดหูหนู เห็ดชนิดทรัฟเฟิลตามลำดับ โดยในแต่ละรายการนั้นสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศจีนมากกว่า 100-200 ล้านบาททั้งสิ้น ฉะนั้นสินค้าประเภทเห็ดเพียงอย่างเดียว ทำให้ไทยจำเป็นต้องนำเข้าเห็ดชนิดต่างๆจากจีนมากกว่า 600 ล้านบาทต่อปีทีเดียว แต่ประเด็นหลักที่สำคัญคือการนำเข้าผักและผลไม้จากประเทศจีนส่งผลกระทบต่อเกษตรกรไทยส่วนใหญ่หรือไม่

หลังจากการประเมินมูลค่าการนำเข้าและมูลค่าการส่งออกกระหว่างไทยกับจีนแล้ว ผู้วิจัยพบว่าจริงๆ แล้ว หลังจากเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนนั้นประเภทของผักที่ไทยนำเข้ามากที่สุดนั้นมีมากประมาณสิบกว่ารายการเท่านั้น ได้แก่สินค้าผักประเภทแครอทหรือหัวผักกาด เห็ดแห้งชนิดต่างๆ ดอกกะหล่ำหรือบร็อคเคอรี่ กระเทียมสดหรือแห้ง หัวหอม ผักอบแห้งต่างๆ ต้นกระเทียมมหรือผักคองต่างๆ และถั่วต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสิบรายการข้างต้นนี้คิดเป็นมากกว่า 80% ของมูลค่าการนำเข้าสินค้าประเภทผักทั้งหมด หรือนำเข้าเพิ่มขึ้น 10 รายการจากรายการผักทั้งหมด 61 รายการที่ไทยทำสัญญากับจีน แสดงว่าแท้จริงแล้วแม้ไทยจะนำเข้าผักเพิ่มมากขึ้นจริงในแต่ละปี แต่ผักที่ไทยจำเป็นต้องนำเข้านั้นมีเพียงไม่กี่รายการเท่านั้น หรือไม่เกินครึ่งหนึ่งด้วยซ้ำ ขณะที่ผักประเภทอื่นที่ไทยนำเข้านั้นมีมูลค่าเพียงเล็กน้อยเท่านั้นจนแทบไม่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรไทยด้วย แต่เหตุผลสำคัญที่ทำให้ห้องการค้าต่างๆ อ้าวว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในเชิงลบนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าพืชผักต่างๆที่ไทยนำเข้าเป็นจำนวนมากนั้น เป็นพืชผักสวนครัวที่เราจำเป็นต้องใช้ในการปรุงอาหารทุกวัน ไม่ว่าจะเป็นหอม กระเทียม แครอท ฯลฯ จึงดูเหมือนว่าเราเสียเปรียบทางการค้ากับประเทศจีน ซึ่งถ้าเรามองในรายการสินค้าประเภทผักทั้งหมด 61 รายการ ก็จะพบว่าไทยไม่ได้นำเข้าผักหลายรายการเท่าไรเลย ดังนั้นคำกล่าวที่ว่า การเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนแล้วส่งผลกระทบต่อเกษตรกรไทยส่วนใหญ่จึงดูเกินเลย เพราะแท้จริงแล้วการเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนนั้นส่งผลกระทบต่อเกษตรกรกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ขณะที่เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เหลือแทบไม่ได้รับผลกระทบจากการนำเข้าพืชผักจากจีนเลย

แต่เมื่อทำการเปรียบเทียบมูลค่าการส่งออก และมูลค่าการนำเข้าสินค้าประเภทผักกระหว่างประเทศไทย และประเทศจีนจะพบว่าแม้ไทยเกินดุลการค้าในการรายการสินค้าประเภทผักต่อประเทศจีนก็ตาม แต่ความจริงแล้วไทยสามารถขายสินค้าได้เพิ่มมากขึ้นเพียงรายการเดียวเท่านั้นคือมันสำปะหลัง ขณะที่รายการผักประเภทอื่นๆที่ไทยส่งออกไปยังจีนนั้นกลับสร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยเพียงไม่กี่ล้านบาทเท่านั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับมูลค่าการนำเข้าของสินค้าประเภทผักแล้ว จะพบว่าแม้ว่ารายการแต่ละรายการที่ไทยนำเข้าอาจจะไม่มีมูลค่ามหาศาล เมื่อ

เปรียบเทียบกับมูลค่าการส่งออกมันสำปะหลัง แม้ว่ารายการสินค้าประเภทผักที่ไทยนำเข้าแต่ละรายการตั้งแต่อันดับที่หนึ่งถึงอันดับที่ห้า นั้น ถ้วนสร้างรายได้ให้แก่ประเทศจีนมากกว่า 100-300 ล้านบาททั้งสิ้น(จากตารางที่ 3.11) และเมื่อพิจารณาถึงรายการสินค้าที่ไทยนำเข้าตั้งแต่อันดับที่หกถึงอันดับที่สิบ ยังพบว่าในแต่ละรายการนั้นสามารถสร้างรายได้หลายสิบล้านบาทให้แก่ประเทศจีนหรือมากกว่ามูลค่าการส่งออกของรายการสินค้าอันดับสองที่ไทยส่งออกไปยังจีนเสียอีก (โดยสินค้าประเภทผักอันดับสองคือถั่วแห้งที่ไทยสามารถส่งออกได้มีมูลค่าเพียง 21 ล้านบาทเท่านั้น หากหักรายการส่งออกอย่างมันสำปะหลังออกเพียงรายการเดียวมูลค่าการส่งออกของไทยจะเหลือประมาณเพียง 200 ล้านบาทเท่านั้น ขณะที่การนำเข้าผักนั้นมีมากกว่า 2,500 ล้านบาททีเดียว) ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากรายการสินค้าประเภทผักแล้ว จะพบว่ามีเพียงเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังเท่านั้นที่สามารถส่งออกได้เป็นจำนวนมาก หรือได้รับประโยชน์โดยตรงจากเขตการค้าเสรีนี้ ขณะที่เกษตรกรผู้ปลูกพืชชนิดอื่นๆ ไม่สามารถส่งออกพืชผักได้มากขึ้นอย่างที่ภาครัฐได้ตั้งความหวังในตอนแรก หรือตลอดระยะเวลาเกือบสี่ปีที่ผ่านมากลับกลายเป็นประเทศจีนที่ได้เปรียบการส่งออกพืชผักมายังประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง โดยจีนสามารถส่งออกพืชผักหลากหลายชนิดมายังไทยได้สำเร็จ และในอนาคตมีแนวโน้มที่จะส่งออกพืชผักมายังไทยได้มากขึ้นอีก ตรงกันข้ามกับทางไทยที่อนาคตก็คงส่งออกสินค้าประเภทผักได้มากขึ้นเพียงรายการเดียวเท่านั้นคือ มันสำปะหลัง ขณะที่พืชผักชนิดอื่นคงไม่สามารถส่งออกไปยังจีนได้มากขึ้น หรืออาจจะส่งออกไปยังจีน ไม่ได้เลยก็เป็นได้

- สินค้าประเภทผลไม้ (HS08) หลังจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนนี้ ผลไม้ที่ไทยสามารถส่งออกไปยังจีนมากที่สุด 5 อันดับแรกนั้น ยังคงเป็นผลไม้ประเภทเดิมที่จีนเคยนำเข้าจากไทยอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นลำไยแห้ง ลำไยสด ทูเรียน มังคุด(จากตารางที่ 3.14) หรือ ผลไม้ในกลุ่ม (HS0810900904) เช่น น้อยหน้า ทองกอง ชมพู ลูกพลับ เป็นต้น ซึ่งผลไม้ประเภทดังกล่าวสามารถสร้างรายได้ให้ประเทศไทยในแต่ละปีมากกว่า 3,000 ล้านบาท หรือประมาณ 85%ของมูลค่าการส่งออกผลไม้ไปยังจีน โดยผลไม้อย่างลำไยสดกลับกลายเป็นผลไม้ที่สร้างรายได้ให้แก่ไทยมากที่สุด เฉลี่ยปีละประมาณ 1,000 ล้านบาท สำหรับผลไม้อันดับสองที่มักส่งออกได้มากที่สุด คือ ทูเรียน สร้างรายได้เฉลี่ยให้ประเทศปีละประมาณ 800 ล้านบาท แต่เมื่อพิจารณาจากมูลค่าการส่งออกของลำไยสดจะพบว่า แม้ประเทศจีนจะยังคงสั่งซื้อลำไยสดในแต่ละปีประมาณ 1,000 ล้านบาท แต่ตั้งแต่ปี 2547 จนกระทั่งปัจจุบัน มูลค่าการส่งออกของลำไยสดลดลงทุกปี ซึ่งตรงกันข้ามกับการส่งออกทูเรียนที่ปีแรกที่เปิดเขตการค้าเสรี ไทยสามารถส่งออกคิดเป็นมูลค่า 560 ล้านบาท และเพิ่มมากขึ้นในปี 2548 คิดเป็นมูลค่าการส่งออก 1,015 ล้านบาท และในปี 2549 นั้นสามารถส่งออกได้มากกว่า 1,357 ล้านบาท กลายเป็นผลไม้ที่สามารถส่งออกได้มากที่สุดในปี 2549 แทนที่ลำไยสดทันที และเมื่อวิเคราะห์ลึกลงไปจะพบว่าผลไม้ที่ไทยสามารถส่งออกไปยังจีนนั้น ล้วนเป็นผลไม้ที่ปลูกในเขตร้อนชื้นทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นลำไย ทูเรียน หรือมังคุด เป็นต้น หรืออาจจะรวมถึง

พืชอย่างมันสำปะหลังก็ได้ ขณะที่ผลไม้ที่ไทยนำเข้าสูงสุดนั้นก็ล้วนแล้วแต่เป็นผลไม้เมืองหนาว ด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นแอปเปิ้ล ลูกแพร์สด องุ่นสด เถาถืด หรือหมากสด ซึ่งไทยได้นำเข้าแอปเปิ้ลในแต่ละปีมากกว่า 1,600 ล้านบาท เป็นผลไม้ที่นำเข้ามากที่สุดในช่วงระยะเวลาสี่ปีที่ผ่านมา ขณะที่อันดับสองนั้นเป็นผลไม้ประเภทลูกแพร์สด ซึ่งไทยได้นำเข้าลูกแพร์เพิ่มมากขึ้นทุกๆปี กระทั่งปีล่าสุด ไทยได้นำเข้าลูกแพร์คิดเป็นมูลค่า 936 ล้านบาท

สำหรับผู้วิจัยแล้ว การส่งออกและนำเข้าผลไม้ระหว่างประเทศไทยและจีนนั้น ถือว่าเป็นการสร้างเอฟทีเอ(เขตการค้าเสรี)ที่สร้างประโยชน์ให้กับสองประเทศอย่างดี สอดคล้องกับแนวทางการเปิดเอฟทีเอ หรือทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative advantage theory) ของ David Ricardo¹ ซึ่งกล่าวไว้ว่าแม้จะ ไม่มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ แต่ทั้งสองประเทศที่ทำการค้าระหว่างกันก็ยังสามารถที่จะค้าขายและ ได้รับประโยชน์จากการค้าจากกันได้ โดยประเทศที่ไม่มีความได้เปรียบสมบูรณ์(Absolute disadvantage) จะทำการผลิตที่ตนมีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบน้อยที่สุด ในขณะที่เดียวกันประเทศที่มีความได้เปรียบสมบูรณ์ในการผลิตทั้งสองชนิดนั้น จะทำการผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากที่สุด กล่าวคือประเทศทั้งสองประเทศสามารถส่งออกสินค้า หรือผลไม้ที่ตนเองมีความสามารถ หรือความชำนาญในการผลิตอยู่แล้วด้วยมูลค่าการส่งออก หรือการนำเข้าที่ใกล้เคียงกัน โดยประเทศหนึ่งส่งออกผลไม้เมืองร้อน อีกประเทศหนึ่งส่งออกผลไม้เมืองหนาว ทั้งสองประเทศต่างได้รับผลประโยชน์จากอีกประเทศทั้งคู่ ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์ของการสร้างเขตการค้าเสรีขึ้นมา ขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาถึงความหลากหลายของผลไม้ที่ส่งออกหรือนำเข้าระหว่างสองประเทศก็พบว่าความหลากหลายของผลไม้ที่ส่งออกหรือนำเข้านั้นมีความใกล้เคียงกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการค้าระหว่างสองประเทศนั้น ไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ได้เปรียบหรือเสียเปรียบกันซะทีเดียวจากเขตการค้าเสรีไทยจีนนี้ ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์จากการเปิดเขตการค้าเสรีนี้ทั้งคู่ แต่ว่าปัญหาที่ติดตามมาก็คือประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่สามารถปลูกผลไม้เมืองหนาวอย่างแอปเปิ้ล หรือลูกแพร์ได้เช่นกัน ดังนั้นการที่ประเทศไทยนำเข้าผลไม้เมืองหนาวอย่างแอปเปิ้ล หรือลูกแพร์จากจีนเป็นจำนวนมาก จึงสร้างปัญหาให้แก่เกษตรกรไทยผู้ปลูกผลไม้เมืองหนาวเหล่านี้ยิ่งยงไม่ได้ และอนาคตหากไม่มีการแก้ปัญหาดังกล่าวเกษตรกรผู้ปลูกแอปเปิ้ล หรือลูกแพร์คงต้องหมดไปจากประเทศไทยเป็นแน่ เนื่องจากว่าเกษตรกรไทยเหล่านั้น ไม่สามารถแข่งขันทางด้านราคาผลผลิตกับผลไม้จากจีนได้

¹ “พื้นฐานแนวความคิดเอฟทีเอ,” [Online]. แหล่งที่มา : <http://www.ninambe.com> [12 เมษายน 51].

3.3 ปัญหา อุปสรรคและผลกระทบของการเปิดเขตการค้าเสรีไทย และจีนกรณีสินค้าประเภทผัก และผลไม้ของประเทศไทย

การเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนนั้น นับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญอย่างหนึ่งในเรื่องของการลงทุน และความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยและจีน เมื่อไทยสามารถก้าวเข้าสู่ตลาดการค้าที่ได้ชื่อว่ามี ผู้บริโภคมากที่สุด และขยายตัวทางการค้าเร็วที่สุดของโลกยุคปัจจุบัน ในภาพรวมนั้นการทำการค้า ระหว่างไทยกับจีนน่าจะเป็นผลดีต่อไทยมากกว่า เพราะเศรษฐกิจของประเทศไทยก็มุ่งเน้นต่อการ ส่งออก และการลงทุนจากต่างประเทศอยู่แล้ว ดังนั้นการทำเขตการค้าเสรีน่าที่จะส่งผลให้ไทย ส่งออกไปยังจีน ได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผลดีอีกประการหนึ่งคือการได้เป็นพันธมิตรกับจีนนั้น ทำ ให้สินค้าบางประเภทที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มที่ลดภาษี แต่จีนก็ได้สั่งซื้อสินค้าบางประเภทมากยิ่งขึ้น เช่น จีนได้ระดมซื้อยางพาราจากไทยเพิ่มมากขึ้นหลายเท่าตัว ทำให้ปริมาณการส่งออก และราคาของ ยางพาราพุ่งสูงขึ้น โดยในปี 2545 มีมูลค่าการส่งออก 358.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และเพิ่มมูลค่าการ ส่งออกเป็น 715.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปีถัดมา ซึ่งปีนั้นจีนได้นำเข้ายางพาราจากไทยมากที่สุด คิด เป็นร้อยละ 59 ของมูลค่าการนำเข้ายางพาราของจีนทั้งหมด²

เช่นเดียวกับมันสำปะหลังที่มีมูลค่าการส่งออกขยายตัวมากขึ้น ซึ่งจีนนำเข้ามันเส้นจาก ไทยเพิ่มขึ้น เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมกระดาษ และอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมอันเป็น ผลมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจของจีนอยู่แล้ว ประกอบกับการที่มันสำปะหลังเป็นสินค้าหนึ่งที่ อยู่ภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทยจีน ทำให้มูลค่าการส่งออกในปัจจุบันมากกว่า 15,000 ล้านบาท ต่อปี อย่างไรก็ตามการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทยจีน เมื่อมองภาพรวมอาจจะส่งผลดีต่อประเทศไทย แต่เมื่อมีผลดีก็ย่อมมีผลเสียตามมาเช่นกัน ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์ถึงกลุ่มของเกษตรกรที่ได้รับ ผลประ โยชน์ และกลุ่มเกษตรกรที่เสียผลประโยชน์ ปัญหา อุปสรรค และผลกระทบจากการเปิด เขตการค้าเสรีไทยจีน โดยผู้วิจัยได้แยกการศึกษาออกเป็นสองส่วน คือการสัมภาษณ์เชิงลึกแก่ เกษตรกร พ่อค้าคนกลาง ผู้ประกอบการ และเกษตรกรจังหวัด อีกส่วนหนึ่งจะเป็นการศึกษาข้อมูลทาง เอกสารประกอบ โดยในส่วนของ การสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกผลไม้ 4 ประเภทด้วยกัน ได้แก่เกษตรกรผู้ปลูกลำไย ทุเรียน ลิ้นจี่ และมังคุด เนื่องจากว่าผลไม้ทั้งสี่ประเภท นั้นเป็นผลไม้ที่ประเทศไทยสามารถส่งออกไปยังประเทศจีนมากที่สุดตลอดระยะเวลาหลายปีที่ ผ่านมาหลังเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน เพื่อที่จะทราบว่าแม้จะเป็นรายการสินค้าที่สามารถส่งออก ได้ สูงสุด แต่เกษตรกรไทยผู้ปลูกผลไม้เหล่านั้นได้รับผลประโยชน์แท้จริง หรือประสบปัญหาใด หรือ ได้รับผลกระทบใดจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนหรือไม่

3.3.1 กลุ่มเกษตรกรผู้ที่ได้รับประโยชน์จากเขตการค้าเสรีไทยจีน

² ยางพารา [Online]. แหล่งที่มา: http://www.exim.go.th/info/pdf/export_rubber.pdf. [23 กันยายน 2550]

³ มันสำปะหลัง [Online]. แหล่งที่มา: http://www.exim.go.th/info/pdf/export_potato.pdf. [23 กันยายน 2550]

หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลการค้าแล้วจึงพบว่าแท้จริงแล้วเกษตรกรไทยยังได้เปรียบจากเขตการค้าเสรีนี้ โดยแบ่งแยกผู้ที่ได้เปรียบในกลุ่มของผักคือเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง ส่วนผลไม้ นั้น เกษตรกรผู้ที่ได้รับประโยชน์คือเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ถ้าโยบแห้ง มังคุด และถ้าโยสด ก๊วย เป็นต้น ซึ่งกลุ่มผักและผลไม้ข้างต้นที่กล่าวนั้นล้วนเป็นรายการผักและผลไม้เมืองร้อนทั้งสิ้น

นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยยังได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกแก่นายเสริม รัตนช่วย อดีตเกษตรจังหวัด ครั้ง และเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดนครศรีธรรมราชผู้ปลูกมังคุด ส้ม ทุเรียน ฯลฯ รวมถึงเกษตรกรรายย่อยทางภาคเหนือผู้ปลูกผลไม้ชนิด ได้แก่เกษตรกรผู้ปลูกลำไย มังคุด ทุเรียน และลิ้นจี่

หลังจากประเมินผลแล้วพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกผลไม้ทั้งสี่ชนิดยอมรับว่าพวกเขาสามารถขายผลไม้ได้มากขึ้นจริง เพียงแต่ว่าเกษตรกรทั้งหลายไม่ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้พวกเขาเหล่านั้นขายพืชผลได้มากขึ้น บ้างก็เข้าใจว่าเพราะเศรษฐกิจดีขึ้น บ้างก็เข้าใจว่ารัฐบาลบริหารประเทศเก่ง จึงสามารถส่งออกได้มากขึ้น แต่จากคำสัมภาษณ์ของนายเสริม รัตนช่วย⁴ อดีตเกษตรจังหวัดครั้ง และเป็นเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นกล่าวว่า

“หลังจากที่ภาครัฐได้เปิดเอฟทีเอกับจีน เมื่อปี 46 นั้น ส่งผลให้ผลไม้สามารถส่งออกได้เพิ่มมากขึ้นจริง แต่ชาวบ้านทั่วไปจะเข้าใจเพียงแค่ว่าเป็นการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยชาวบ้านไม่มีความรู้ว่รัฐบาลใช้กลไกอย่างไรในการที่ทำให้ชาวบ้านขายผลไม้ได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งแท้จริงแล้วการเปิดเอฟทีเอก็เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ชาวบ้านขายผลไม้ของพวกเขาได้มากขึ้น ด้วยการหาตลาดใหม่ในประเทศจีน เพื่อให้ชาวไร่ชาวนสามารถขายผลไม้ได้มากขึ้น”

เมื่อพิจารณาจากมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มมากขึ้น ก็พอที่จะทำให้เห็นภาพได้ว่าเกษตรกรไทยสามารถขายผลไม้ได้เพิ่มมากขึ้นจริง หรือได้รับประโยชน์จากเขตการค้าเสรีไทยจีนจริง โดยเฉพาะผลไม้ข้างต้น ซึ่งเป็นกลุ่มของผลไม้เมืองร้อน หรือเป็นผลไม้ที่ไม่นิยมปลูกในประเทศจีน เพียงแต่ว่าประโยชน์ที่ได้รับได้มาน้อยเท่าไรนั่นเอง โดยนายเสริม รัตนช่วย⁵ยังกล่าวต่อว่า

“การที่จะดูว่าเกษตรกรไทยได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงมั้ย ก็คงต้องนำไปเปรียบเทียบกับเกษตรกรจีน และพวกนายทุนว่าใครได้รับประโยชน์มากที่สุด ในเมื่อพวกนายทุนได้เป็นรัฐบาล ก็ต้องผลักดันนโยบายที่เกิดประโยชน์กับตัวเองด้วย ให้ตัวพวกเขาได้รับผลประโยชน์สูงสุดอยู่ดี เพียงแต่ว่านโยบายพวกนั้นมันพลอยทำให้เกษตรกรได้รับผลประโยชน์ไปด้วยก็เท่านั้น”

⁴ สัมภาษณ์นายเสริม รัตนช่วย อดีตเกษตรจังหวัดครั้ง และเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช [20 ตุลาคม 2550].

⁵ อ้างแล้วในนายเสริม รัตนช่วย.

ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์นางรุ่งเพชร จันดีะไพโร⁶ เกษตรกรรายย่อยทั้งหลายที่เห็น
เหมือนกันว่า

“ขายมะได้ได้เยอะขึ้นจริง แต่ราคาพืชผลก็มีราคาต่ำเดิม บวกลบคูณหารแล้ว ก็ยังดีที่มี
รายได้เพิ่มขึ้นนิดหน่อย”

จากคำกล่าวข้างต้นพอจะทำให้เห็นภาพว่าเกษตรกรทั่วไปเกิดความเข้าใจว่าอดีตรัฐบาล
พ.ศ.ท.ทักษิณ ชินวัตร ไม่ได้ต้องการช่วยเหลือเกษตรกรอย่างแท้จริง เพียงแต่ต้องการเอื้อ
ผลประโยชน์แก่กลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่กลุ่มหนึ่งเท่านั้น โดยข่าวจากหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ ได้
กล่าวคล้ายคลึงกันว่าการจัดทำเอฟทีเอกับแต่ละประเทศนั้นยังวนเวียนกับเรื่องผลประโยชน์ทับ
ซ้อน โดยนักการเมืองมุ่งมักผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก แม้เกษตรกรทั้งหลายได้รับประ
โยชน์เพิ่มขึ้นจริง แต่เป็นเพียงผลพลอยได้จากการเอื้อผลประโยชน์เพื่อกลุ่มธุรกิจเอกชนขนาดใหญ่
เท่านั้น⁷ ผู้วิจัยพบข้อสังเกตอย่างหนึ่งคือ เมื่อหันมาพิจารณาเรื่องราคาพืชผลทางการเกษตรพบว่า
ราคาพืชผลทางการเกษตร โดยเฉพาะผลไม้สดต่ำอย่างต่อเนื่องในฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต เช่นราคาขาย
หน้าสวนของมังคุดในปี 2550 ต่ำสุด ราคาโลกรั่มละ 5-7 บาทเท่านั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่เกษตรกรราย
ย่อยล้วนต้องประสบปัญหานี้แทบทั้งสิ้น แต่ก็ยังมีผู้ที่หาทางออกสำหรับปัญหานี้ได้เช่นกัน
โดยนายเสริม รัตนช่วย⁸ นั้น เดิมเป็นเกษตรกรจังหวัดจึงมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพืชผลทาง
การเกษตร กล่าววว่า

“ทางออกของผมนั้นคือการวางแผนให้ผลไม้มันนั้นออกผลนอกฤดูกาล โดยตัวผมนั้นต้อง
วางแผนในการใส่ปุ๋ย วางแผนในการให้น้ำ การป้องกันแมลง ใส่ใจกับผลไม้มากเป็นพิเศษ ฯลฯ หาก
เป็นเกษตรกรทั่วไปที่ไม่มีความรู้ก็ไม่สามารถทำอย่างนี้ได้ ซึ่งผลไม้ที่ออกนอกฤดูกาลจะทำให้ได้
ราคาที่สูงกว่าราคาตลาดทั่วไป ตัวอย่างเช่นมังคุดนี้ ผมส่งนอกฤดู ได้ราคาโลกรั่มละ 70-130 บาท
ทีเดียว โดยคุณภาพของมันก็ได้แพ้ผลไม้ที่ออกตามฤดูกาลเลย แลผมอาจจะดีกว่าด้วยซ้ำ”

กล่าวคือภาครัฐควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับเกษตรก้าวหน้าในการขยาย
ปัญหาเบื้องต้นด้วยตนเอง โดยอาศัยภูมิปัญญาชาวบ้าน (Local Knowledge) เช่น การปลูกพืชผัก
ผลไม้ นอกฤดูกาล หรือการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าการเกษตร (Value added) ด้วยการคอง หมัก แห้
อ้อม เป็นต้น จะสามารถแก้ปัญหาาราคาผลผลิตตกต่ำด้วยตนเองได้ เนื่องจากว่าแทนที่จะปล่อยให้

⁶ สัมภาษณ์นางรุ่งเพชร จันดีะไพโร เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดลำพูน [10 ตุลาคม 2550].

⁷ “จับตาเจรจา FTA ทักษิณ 2/1 ผลประโยชน์ชาติ VS ผลประโยชน์ทับซ้อน,” ฐานเศรษฐกิจ(13-16 กุมภาพันธ์ 2548).

⁸ ช่างฉั่วในนายเสริม รัตนช่วย.

ผลไม้ออกผลผลิตพร้อมกัน จนเกิดภาวะสินค้าล้นตลาด ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ เมื่อปรับเปลี่ยนให้ผลไม้ทั้งหลายสามารถออกผลได้นอกฤดูกาล และผลผลิตเริ่มทยอยเก็บเกี่ยวและผลผลิตไม่ออกสู่ตลาดพร้อมกัน ภาวะผลไม้ล้นตลาดก็จะไม่เกิดขึ้นและจะไม่ส่งผลให้เกิดปัญหาการราคาผลผลิตตกต่ำดังที่เป็นอยู่ ดังนั้นภาครัฐก็ไม่จำเป็นต้องแบกรับภาระของเกษตรกรมากเกินไป ขณะเดียวกันปัญหาของเกษตรกรยังถูกเยียวยาได้ด้วยตนเองด้วย

หรือกรณีของ นางสาวบานเย็น อภิศิทธิญา ใหญ่ เกษตรกรผู้ปลูกลิ้นจี่ และถ้าไปได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า

“ราคาของผลไม้ไม่แน่นอน แล้วแต่เกรดของผลไม้ ซึ่งมีหลายเกรด หากเราสามารถพัฒนาผลไม้ของเราให้มีแต่ผลไม้เกรดดีๆ ได้ราคาของมันก็จะสูงขึ้นตาม”

กล่าวคือราคาของผลผลิตนั้นนอกจากจะขึ้นกับกลไกตลาดแล้ว ยังขึ้นกับคุณภาพของผลผลิตอีกด้วย ทางหนึ่งที่จะสร้างมูลค่าให้กับสินค้าของตนเองได้นั้น คือต้องมีการพัฒนาคุณภาพสินค้า หรือพัฒนาสายพันธุ์ผลไม้ให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ราคาพืชผลทางการเกษตรมีราคาสูงขึ้นด้วยตนเอง ทั้งหมดของข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าจริงๆ แล้วเกษตรกรกลุ่มหนึ่งสามารถหาทางแก้ไขปัญหาราคาตกต่ำด้วยตนเองได้ ภาครัฐจึงควรศึกษาข้อมูลจากเกษตรกรเหล่านั้น เพื่อหาหนทางในการช่วยเหลือเกษตรกรกลุ่มอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบเช่นกัน

ตารางที่ 3.15 เปรียบเทียบราคาผลไม้ขายส่งและขายปลีก ระหว่างปี 2546 และปี 2550

รายการผลไม้	ราคาปี 2546		ราคาปี 2550	
	ขายส่ง (เฉลี่ย)	ขายปลีก (เฉลี่ย)	ขายส่ง (เฉลี่ย)	ขายปลีก (เฉลี่ย)
มังคุด (คละเกรด)	12.81	16.00	13.00	18.00
ลำไยสด (เกรดA)	15.00	18.20	15.00	18.00 - 20.00
ลำไยอบแห้ง (เกรดA)	25.00 - 29.00	34.00	30.00	35.00
ลิ้นจี่ (ชนิดคี่)	24.00	30.00	15.00 - 20.00	25.00
ทุเรียน (หมอนทอง)	15.86	20.14	17.00 - 18.00	20.00
ทุเรียน (ชะนี)	6.43	9.64	7.00	15.00

ที่มา: ราคามังคุด สำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช

ราคาลำไย สำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน

ราคาลิ้นจี่ สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย

ราคาทุเรียน สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า นอกจากมันสำปะหลังแล้ว ยังมีผลไม้ชนิดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นลำไย ทุเรียน หรือมังคุด ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นล้วนเป็นพืชผักผลไม้เมืองร้อนด้วยกันทั้งสิ้น หรือไม่เช่นนั้นก็ต้องเป็นผลไม้ที่ประเทศจีนไม่นิยมปลูก ซึ่งผัก และผลไม้ทั้งหมดที่อภิปรายมานี้เกษตรกรไทยล้วนได้รับประโยชน์จากการเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนทั้งสิ้น โดยผลไม้ทั้งหลายนี้ สามารถขายได้เพิ่มมากขึ้น¹⁰ เพียงแต่ว่าหลังจากเปิดเขตการค้าเสรีแล้ว ผลที่ตามมาตามหลักของเขตการค้าเสรีคือ สามารถเพิ่มปริมาณการค้าระหว่างประเทศได้มากขึ้น (Volume สูงขึ้น) ขณะที่ราคาผลผลิตลด

¹⁰“ผัก-ผลไม้ไทยทะลุตลาดจีน,” [Online]. แหล่งที่มา: www.thairath.com. [24 ตุลาคม 2550].

ต่ำลง¹¹ เกษตรกรสามารถสร้างกำไรมากขึ้นด้วยปริมาณที่มากขึ้น ซึ่งสังเกตได้จากราคาสินค้าเกษตรข้างต้น (ตารางที่ 3.15) ไม่ว่าจะก่อนหรือเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน สินค้าเหล่านี้มีราคาที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือเขตการค้าเสรีถูกออกแบบมาเพื่อการจัดปัญหาทางการค้าให้หมดสิ้นไป โดยผู้บริโภครับได้ บริโภคสินค้าในราคาต่ำสุด ส่วนเกษตรกรสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น จากการขายที่เพิ่มมากขึ้นนั่นเอง

3.3.2 กลุ่มเกษตรกรผู้เสียประโยชน์จากเขตการค้าเสรีไทยจีน

หลังจากพิจารณามูลค่าการนำเข้าสินค้าประเภทผักและผลไม้แล้ว พบว่าสินค้าการเกษตรที่ประเทศไทยเสียประโยชน์ได้แก่ สินค้าพืชเมืองหนาวทั้งสิ้น โดยแยกเป็นสินค้าประเภทผักได้แก่ กลุ่มแครอทหรือหัวผักกาด เห็ดแห้งชนิดต่างๆ ดอกกะหล่ำหรือบร็อกเคอรี่ กระเทียมสดหรือแห้ง หัวหอม ผักอบแห้งต่างๆ ต้นกระเทียม หรือผักคองและถั่วต่างๆ ส่วนสินค้าประเภทผลไม้ได้แก่ กลุ่ม แอปเปิ้ล ลูกแพร์ องุ่นสด เภลัดและหมากสด แต่สินค้าที่ไทยนำเข้าหลายชนิดนี้ ถ้วนเป็นสินค้าการเกษตรที่เกษตรกรไทยสามารถเพาะปลูกได้ทั้งสิ้น ซึ่งแตกต่างจากประเทศจีนที่จะนำเข้าเฉพาะผัก ผลไม้ที่ตนเองเพาะปลูกไม่ค่อยได้ หรือการผลิตในประเทศไม่พออย่างมันสำปะหลัง เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เชิงลึก คุณสุขุมาลย์ ผู้จัดการฝ่ายจัดซื้อสินค้าผักและผลไม้ บริษัทแมคโคร(ประเทศไทย) และเกษตรกรรายย่อย เพื่อสอบถามถึงการสั่งซื้อสินค้าประเภทผักและผลไม้ โดยสุขุมาลย์ กล่าวสรุป¹²ได้กล่าววว่า

“หน้าที่ของตนเองคือการหาพืชผักที่ถูกที่สุด ไม่จำเป็นต้องดีที่สุด โดยทั่วไปก็สั่งซื้อทั้งผักและผลไม้ของเกษตรกรไทยและของคนจีน แต่หลายปีหลังมานี้สั่งซื้อผักผลไม้จากจีนมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นแอปเปิ้ล ฝรั่ง แครอท ฯลฯ เพราะราคาผักผลไม้จีนถูกกว่ามาก หลังจากเปิดเอฟทีเอกับจีน แต่มันไม่ต้องต่อราคามากมายอีกด้วย ถ้าสั่งซื้อผักจากชาวสวนไทยก็มานั่งต่อราคาอีก ต่อมาก็คือโดนแม่ค้าพวกนั้นด่าอีก”

ปัจจุบันนี้ผักหลายประเภทไม่ว่าจะเป็นแครอท หอมชนิดต่างๆ บร็อกเคอรี่ กะหล่ำ แอปเปิ้ล สาลี่ ฯลฯ ทางแมคโครล้วนสั่งซื้อจากพ่อค้าคนกลางชาวจีนทั้งสิ้น โดยพ่อค้าคนกลางชาวจีนจะรับใบสั่งซื้อ (PO : Purchase order) จากทางบริษัทก่อน หลังจากนั้นพ่อค้าคนกลางชาวจีนค่อยขนส่งสินค้าจากเมืองจีน เข้ามาส่งยังแมคโคร ซึ่งการส่งสินค้าแต่ละครั้ง จำเป็นต้องส่งเป็นคอนเทนเนอร์ ทางพ่อค้าชาวจีนจึงสามารถจัดส่งให้ได้ โดยอาศัยระยะเวลา 3-5 วันจึงค่อยจัดส่งสินค้า แต่ใช้ว่าทางแมคโครจะสั่งซื้อจากจีนอย่างเดียว พืชผักส่วนใหญ่ที่ทางบริษัทจำเป็นต้องสั่งซื้อจาก

¹¹

¹²สัมภาษณ์นางสาวสุขุมาลย์ กล่าวสรุปมูลค่า ฝ่ายจัดซื้อผักและผลไม้ แมคโคร(ประเทศไทย) [5 กันยายน 2550].

เกษตรกรชาวไทยนั้น มักเป็นพืชอายุสั้น เช่น ถั่วงอก ผักชี เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของเกษตรกรรายย่อยหลายรายที่ อ.แม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยนายจะทอง ภัทรวงศ์เจริญ¹³ เกษตรกรผู้ปลูกหอม กระเทียมได้ให้ความคิดเห็นว่า

“เมื่อก่อนพืชผักราคาดี ถ้าเป็นกระเทียมก็โลละ 25 บาท หอมแดงโลละ 18 บาท หอมหัวใหญ่โลละ 8 บาท ตอนหลังของจีนเข้ามาเยอะ กระเทียมเหลือโลละสิบกว่าบาท หอมแดงโลละ 8-9 บาท ส่วนหอมหัวใหญ่แย่สุดเหลือโลละ 2 บาท”

จากคำพูดดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงราคาพืชผลทางเกษตรที่ต่ำลง ภายหลังจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน ได้เป็นอย่างดี โดยนายจะทองและพรรคพวกยังกล่าวอีกว่า

“ราคาของเราสู้เขาไม่ได้เลย คนไหนไม่มีเงินลงทุนต่อก็ต้องหันไปทำอย่างอื่น”

ตารางที่ 3.16 เปรียบเทียบราคาผักจากจีน และผักไทย

ชนิดผัก	ราคาเฉลี่ยของผักจีน (บาท/กก.)	ราคาเฉลี่ยผักไทย (บาท/กก.)
แครอท	12.26	30.00
หอมหัวใหญ่	2	8-11
บร็อคโคลี่	11.67	53.45
กระเทียมสดคละ	2-3	5-7
กะหล่ำปลี	10.51	25.13
แอปเปิ้ล	20	25-30
ลูกแพร์	25-35	35-40
องุ่น	20-25	30-35

ที่มา : ราคาเฉลี่ยสินค้าหน้าตลาดไท และราคาตั้งซื้อสินค้าของแมคโคร

เช่นเดียวกับนางศรีนวล เปลื้องทุกข์¹⁴ แม่ค้าชาวเชียงใหม่ที่กล่าวถึงเขตการค้าเสรีไทยจีนว่า

¹³ สัมภาษณ์นายจะทอง ภัทรวงศ์เจริญ เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดเชียงราย [12 ตุลาคม 2550].

¹⁴ สัมภาษณ์นางศรีนวล เปลื้องทุกข์แม่ค้าตลาดเชียงใหม่ พื้นที่จังหวัดเชียงราย [13 ตุลาคม 2550].

“สมัยนั้นใครๆก็ขายแอปเปิ้ล สาลีกันทั้งนั้น คอนเข้าลงทุนลงหุ้นกัน คอนเย็นก็สามารถแบ่งผลกำไรได้เลย บางวันได้กำไรเป็นหมื่นบาท การค้าช่วงนั้นทำกำไรได้มาก”

ก่อนเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนนั้นชาวเชียงใหม่ค้าขายกับชาวจีนในฐานะพ่อค้าคนกลางโดยซื้อสินค้ามาจากชาวจีนแล้วขายต่อให้พ่อค้าแม่ค้าจากจังหวัดต่างๆ ซึ่งช่วงนั้นชาวเชียงใหม่ได้รับประโยชน์จากการค้าระหว่างไทยและจีนเป็นอย่างมาก แต่ภายหลังจากเปิดเขตการค้าเสรีทุกอย่างได้เปลี่ยนไป ซึ่งนางศรีนวล¹⁵ กล่าวคือว่า

“หลังเปิดเอฟทีเอไทยจีน รู้ได้เลยว่าพ่อค้ารายเล็กหายไป พ่อค้ารายใหญ่เข้ามาแทนที่ อีกทั้งตอนนี้พ่อค้าจีนมีการค้าขายตัดตรงผ่านด่านศุลกากรขายผ่านตลาดกลาง ทำให้ผลประโยชน์ตกอยู่กับคนไม่กี่กลุ่ม ซึ่งตัวนั้นเป็นพ่อค้ารายใหญ่ในตลาดไท กลายเป็นว่าคนเชียงใหม่จะต้องซื้อแอปเปิ้ล สาลีที่ขึ้นมาจากตลาดไท ในราคาพอๆกับคนทั่วประเทศ”

สิ่งที่ผู้วิจัยพบจากการสัมภาษณ์คนในพื้นที่คล้ายคลึงกับข่าวจากประชาไทซึ่งกล่าวไว้ว่าจากเดิมคนเชียงใหม่สามารถทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางในการซื้อขายสินค้าการเกษตรจากจีนได้ แต่ปัจจุบันชาวเชียงใหม่แทบไม่สามารถทำอย่างเดิมได้ กลับกลายเป็นกลุ่มนายทุนที่มีอำนาจต่อรองสูงมากกว่า เข้ามาติดต่อกับชาวจีนโดยตรง สามารถซื้อสินค้าเกษตรจากจีนในราคาถูกทั้งหมด กลายเป็นว่าผู้ประกอบการชาวเชียงใหม่ต้องซื้อสินค้าด้วยราคาแพงขึ้น ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบการรายย่อยมากมายไม่มีทุนค้าขายต่อไป สุดท้ายต้องเลิกอาชีพไปในที่สุด¹⁶ รวมถึงภายหลังจากที่เปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนแล้ว พบว่าเดิมราคาผักผลไม้เมืองหนาวหลายชนิดของจีนราคาถูกกว่าราคาผักผลไม้ของชาวไทยอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นครอท บร็อคเคอรี่ เห็ดต่างๆ กะหล่ำ ลูกแพร์ แอปเปิ้ล องุ่น ฯลฯ แต่เมื่อรวมกับภาษีนำเข้า ราคาผักผลไม้จากจีนจึงมีราคาที่ใกล้เคียงกับทางไทย ซึ่งปัจจัยทางด้านราคาเป็นเหตุผลสำคัญยิ่งที่ทำให้การนำเข้าผัก ผลไม้ทางจีนเป็นที่นิยมหลังการเปิดการค้าเสรี สินค้าจีนซึ่งมีราคาต้นทุนต่ำกว่าประเทศไทยอยู่แล้ว รวมถึงการที่สินค้าจีนไม่ต้องเสียภาษีนำเข้าเช่นเดิม จึงทำให้ราคาต้นทุนของสินค้าถูกลงมาก ผักผลไม้จากจีนจึงมีราคาที่ต่ำกว่าผักผลไม้จากไทยมากขึ้นด้วยนั่นเอง

3.4 ผลกระทบ และอุปสรรคจากข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีน

แม้ว่าการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างไทยกับจีน ในการเร่งลดอัตราภาษีผักและผลไม้ผ่านทางพ.ศ.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้เคยกล่าวว่าจะส่งเสริมทางด้านการค้า กระตุ้นเศรษฐกิจ คุ้มครอง

¹⁵ อ้างแล้วในนางศรีนวล เปลื้องทุกข์.

¹⁶ “คนเชียงใหม่อ่วม กระทบหนักหลังเปิด FTA ไทย-จีน.” [Online]. แหล่งที่มา: www.prachatai.com. [23 ตุลาคม 2550].

ผู้ผลิตภายในประเทศ ทั้งเกษตรกร อุตสาหกรรม และผู้บริโภคเพื่อให้ได้บริโภคของดีมีราคาถูก แต่
 ทว่าการส่งออกผักและผลไม้ที่เพิ่มขึ้นเพียงไม่กี่รายการ เมื่อเทียบกับสัดส่วนการทะลักเข้ามาของผัก
 ผลไม้จากจีน จนส่งผลกระทบต่อเกษตรกรภายในประเทศที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ
 ดังกล่าว แต่ต้องมารับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกผักผลไม้เมือง
 หนาว¹⁷ เช่น หอม กระเทียม หอมหัวใหญ่ แอปเปิ้ล สาลี่ เป็นต้น ทั้งภาคเหนือและอีสานซึ่งได้รับ
 ความเสียหายมากกว่า 100,000 ครอบครัวยุ และสินค้ากลุ่มผักมีการลดพื้นที่เพาะปลูกไปแล้ว 1 ใน 3
 ของพื้นที่เพาะปลูกทั้งประเทศ นอกจากนี้ เกษตรกรหลายรายต้องเลิกทำการเพาะปลูก โดยหันไป
 ปลูกพืชชนิดอื่นที่สามารถสร้างมูลค่าจากการส่งออกได้เป็นการทดแทน¹⁸ สำหรับพืชที่ได้รับ
 ผลกระทบสูงสุดคือหอม กระเทียมนั่นเอง โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ประกาศว่าจากเดิม
 พื้นที่ฯเพาะปลูกหอมกระเทียมนั้นมีอยู่ประมาณ 130,000 ไร่ แต่ได้มีลดพื้นที่เพาะปลูกแล้วกว่า
 52,000 ไร่¹⁹ ส่วนอำเภอที่ปลูกหอม กระเทียมมาก อย่างอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่พบว่า
 เดิมมีพื้นที่เพาะปลูกหอม กระเทียมประมาณ 5,000 ไร่ แต่ปัจจุบันมีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการลด
 พื้นที่เพาะปลูกหอมกระเทียมจำนวน 616 ราย เป็นพื้นที่รวม 3,250 ไร่ เกษตรกรต้องหันไป
 เพาะปลูกพืชอย่างอื่นเช่น ส้ม ยาสูบ ผักต่างๆ แทน เป็นต้น หรือไม่ต้องเลิกประกอบอาชีพในที่สุด²⁰
 สุดท้ายกลายเป็นว่าผู้ที่ได้รับผลประโยชน์มากที่สุดกลับเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีความสัมพันธ์กับอดีต
 รัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณ และมีความพร้อมในการลงทุนมากกว่ากลุ่มอื่นๆอย่างเครือเจริญโภคภัณฑ์
 นั่นเอง²¹ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดความไม่เท่าเทียมกันทางการเมือง (Political inequality) ของ
 Lindblom&Woodhouse²² ที่กล่าวไว้ว่าสาเหตุของความไม่เสมอภาค(causes of inequality)
 เนื่องจากความไม่เท่าเทียมกันทางด้านต่างๆ อย่างเช่นการเข้าถึงข้อมูล ฐานะทางเศรษฐกิจสังคม
 การศึกษาถึงเหล่านี้เป็นตัวแบ่งให้เกิดกลุ่ม หรือชนชั้นทางสังคมขึ้น พลเมืองจำนวนมากที่เป็นชน
 กลุ่มน้อยในสังคมมีการรับรู้ หรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้น้อย เนื่องจากคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่
 มีจิตอยู่ในชนชั้นกลางถึงล่าง เพราะมีการศึกษาค่ำ และขาด โอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมือง
 ไม่รู้ว่าตนเองควรที่จะมีบทบาทหรือสามารถที่จะเข้าเรียกร้องสิทธิ เพื่อพิทักษ์สิทธิของตนเองได้
 รวมถึงการไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์กรต่างๆ ทางสังคม ดังนั้นปัญหาต่างๆของคนกลุ่มนี้จึง
 ไม่ได้ถูกบรรจุให้เป็นวาระของนโยบายต่างๆเสียที และพอกกลุ่มคนเหล่านี้คิดว่าปัญหาของเขาคงไม่

¹⁷ บุญจาว ศิวารักษ์. 2547. คู่มือเพื่อไทย-จีนก่อนถั่วอีก. [Online]. แหล่งที่มา: http://www.theico.net/b_pnews/47062103.htm. [15มิถุนายน 2550]

¹⁸ อัคร พิศาลวานิช และคณะ. 2549. 3 ปีเอพีเพื่อไทย-จีน : การล่มสลายเกษตรกรไทย. [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2006q4/2006november30p7.htm>. [6 กุมภาพันธ์ 2551].

¹⁹

²⁰ คณะกรรมการการค้าระหว่างประเทศ จ.เชียงใหม่, รายงานการศึกษาข้อมูลในพื้นที่กรณีเขตการค้าเสรีไทย-จีน.

²¹ "จีที"ยึดโตแคต 52 สาขา ระบายผลไม้ขายคนจีน, [Online]. แหล่งที่มา: http://www.bangkokbiznews.com/2005/08/29/news_18455065.php?news_id=18455065. [22 กันยายน 2550].

²² Lindblom&Woodhouse, *The Policy making process* (U.S.A. : Prentice-Hall, 1993), 104-113.

สามารถแก้ไขได้ จึงทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ขาดความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ ทั่วยุคพยายามแยกตัวออกจากสังคม และกิจกรรมทางการเมือง อย่างที่ทราบกันดีว่าการเจรจาเขต การค้าเสรีไทยจีนนี้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง คือเกษตรกรไทย แต่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องนี้ก็กลับไม่ได้ รับทราบข้อมูลของเขตการค้าเสรีก่อนเปิดใช้เลย โดยการเข้าถึงข้อมูลของเกษตรกรนั้นก็น้อยมาก ขณะที่ผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ไม่ว่าจะเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐก็ไม่มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเขตการค้าเสรีก่อนเลย เมื่อเปิดใช้เขตการค้าเสรีแล้ว เกษตรกรจึงไม่สามารถปรับตัว หรือ รับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ทันทั่วทั้งที่ ครั้นจะขอข้อมูลจากภาครัฐก็ไม่สามารถขอข้อมูลที่ถูกต้อง ได้อีก เช่นนั้นแล้วเกษตรกรที่เกี่ยวข้องจึงไม่สามารถได้รับประโยชน์จากเขตการค้าเสรีไทยจีนนี้ ในทางตรงกันข้ามเมื่อเปรียบเทียบกับชนชั้นนำ หรือผู้ที่ทำการเจรจาเขตการค้าเสรีนี้ ล้วนพบว่า กลุ่มคนเหล่านั้นล้วนเป็นเจ้าของกิจการชั้นนำระดับประเทศ เช่นกลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์ ซึ่งกลุ่ม ดังกล่าวนั้นนอกจากจะมีตัวแทนในการเจรจาแล้ว ยังมีการติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเขตการค้า เสรีไทยจีนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเมื่อเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนแล้ว กลุ่มดังกล่าวจึงสามารถช่วงชิง ความได้เปรียบทางการค้า และเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการค้าเสรีในที่สุด ซึ่งรายละเอียดคนนั้น ผู้วิจัยได้ชี้แจงในบทต่อไป

สำหรับข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทยจีน ทำให้จากเดิมที่ไทยเคยเรียกเก็บภาษีนำเข้าสินค้า ประเภทผักและผลไม้โดยเฉลี่ยร้อยละ 60 ลดลงเหลือร้อยละ 0 ส่วนจีนเคยเรียกเก็บภาษีสินค้า ประเภทผักและผลไม้ร้อยละ 28.7-63.8 ต้องลดเหลือร้อยละ 0 เช่นกัน และก่อนที่รัฐบาล พ.ศ.ท. ทักษิณจะตัดสินใจลงนามกับรัฐบาลจีนในการทำเขตการค้าเสรีนั้น รัฐบาลดังกล่าวมักยกเหตุผลว่า การเปิดเขตการค้าเสรีกับจีนนั้นจะมีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจของประเทศ โดยอ้างว่าประเทศจีนมี ประชากรถึง 1,300 ล้านคน ซึ่งถือเป็นตลาดใหญ่ เมื่อเทียบกับประเทศไทยที่มีประชากรเพียง 60 ล้านคน หากส่งสินค้าไปยังตลาดเมืองจีนย่อมสามารถทำกำไรได้ไม่ยาก ด้วยเหตุผลง่ายๆ ของ รัฐบาลขณะนั้น ที่ไม่มีการระดมความเห็นจากภาคประชาชนอย่างรอบด้าน นำไปสู่วาทะเรียนสำคัญ ในเวลาต่อมา ซึ่งจากนี้เป็นต้นไป ผู้วิจัยจะเสนอสภาพปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นต่อเกษตรกรและ ผู้ประกอบการหลังเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน เพราะแท้จริงแล้วแม้ว่าประเทศจีนจะมีประชากรเป็น จำนวนนับพันล้านคน แต่ก็มีได้หมายความว่าจีนจำเป็นต้องซื้อสินค้าจากไทยตามตรรกะแบบง่ายๆ ของรัฐบาลไทย โดยนายชินทร์ ภูวพิทยานนท์ ประธานฝ่ายส่งเสริมโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ หอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวว่า

“จริงๆสินค้านำเข้าได้บุกเข้ามาตลาดเมืองไทยมานานแล้ว ในรูปแบบลักลอบนำเข้า และไม่เคยมีสินค้านำเข้าจากไทยไปจีน เมื่อมีการเปิดการค้าเสรี สินค้าที่เคยหลบอยู่สามารถไหลเข้าได้อย่างสะดวก ผลกระทบหนักย่อมตกอยู่กับประเทศไทยแน่นอน”²³

นอกจากนี้อัตราการขาดทุนที่ปรึกษาการเกษตร ประจำกรุงปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน ตูมาตี วรประทีป ได้กล่าวเตือนมายังประเทศไทยว่ามีข้อควรคำนึงเกี่ยวกับการเปิดเขตการค้าเสรีกับจีน โดยเฉพาะประเด็นการเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดในจีนนั้นไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างที่คิด เพราะมีข้อเท็จจริงที่ควรคำนึงถึง²⁴ คือ

1. สาธารณรัฐประชาชนจีนมีการปกครองแบบสังคมนิยม จึงเป็นเรื่องยากที่จะให้มีวิธีปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ เช่นเดียวกับประเทศไทย ซึ่งมีการปกครองแบบประชาธิปไตย
2. ประเทศไทยมีคู่แข่งนำเข้าสินค้าเกษตรแต่เพียงแห่งเดียวของประเทศจีน โดยข้อเท็จจริงไทยมีคู่แข่งในการส่งออกสินค้าเกษตรไปยังจีนอีกหลายประเทศเช่น เวียดนาม ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ใต้หวัน ออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น
3. การเปิดเสรีระหว่างไทยกับจีนนั้นยังเป็นการเปิดเสรีเฉพาะสินค้าผัก และผลไม้ ไม่ได้หมายความว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะเสรีโดยสิ้นเชิง
4. ปัจจุบันจีนเป็นประเทศส่งออกสินค้าเกษตร มีสินค้าเกษตรเพียงไม่กี่รายการที่จีนต้องนำเข้าจากภายนอก สินค้าเกษตรที่มีการนำเข้าอย่างมายังคงเป็น ถั่วเหลือง และ ไม้
5. ปัจจุบันจีนมีศักยภาพในการผลิตผลไม้เขตร้อนเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ในอนาคตอาจลดการนำเข้าได้ เช่น ทูเรียน มังคุด และลำไย ซึ่งจีนมีแนวโน้มจะผลิตได้มากขึ้นแล้ว

ส่วนศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยยังมีการเตือนอีกว่าการที่รัฐบาลไทยมีความเชื่อมั่นว่าจะสามารถทำตลาดส่งออกผักและผลไม้ไปจีนได้นั้นอาจเป็นการวิเคราะห์ที่ไม่รอบคอบ กล่าวคือปัจจุบันจีนจัดเป็นประเทศอันดับหนึ่งที่มีการผลิตผัก และผลไม้อยู่แล้ว โดยจีนสามารถผลิตผักเป็นอันดับหนึ่งของโลกมากกว่าสหรัฐอเมริกาถึง 7 เท่าตัว และผลิตผลไม้เป็นอันดับต้นๆ มากกว่าสหรัฐฯ ถึง 2 เท่าตัว และแม้ว่าปัจจุบันจีนยังส่งออกสินค้าผักผลไม้ น้อยกว่าร้อยละ 1 ของปริมาณที่ผลิตได้ แต่การลงทุนของภาคเอกชนทั้งนักลงทุนท้องถิ่น และนักลงทุนจากต่างประเทศจะสามารถทำให้จีนเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ได้ในอนาคต ซึ่งจากที่เคยผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการภายในประเทศเท่านั้น ทั้งนี้ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยยังมีการพยากรณ์ว่าในอีก 5 ปีข้างหน้าอัตราการขยายตัวการผลิตผักและผลไม้ของจีนจะรวดเร็วกว่าขยายตัวของความต้องการบริโภคภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อจีนต้องเปิดตลาดนำเข้าภายหลังจากที่เข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก และยิ่งไปกว่านั้นสิ่งที่

²³ ผู้นำท้องถิ่นเหนือจี้รัฐเร่งผลกระทบเอฟทีเอ ไทยจีน[Online]. แหล่งที่มา: <http://www.kasetcity.com/data/article/details.asp?GID=22>.

[15 มิถุนายน 2550]

²⁴ ช่างแก้วในบุญจา ศิลารักษ์. 2547. คู่มือเอฟทีเอ ไทย-จีนก่อนถดถอย.

นำจับตามองคือการส่งออกผักและผลไม้จีนยังมีจุดแข็ง คือต้นทุนการผลิตต่ำกว่าประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะต้นทุนทางด้านค่าจ้างแรงงาน ราคาขายส่งผักผลไม้ในกรุงปักกิ่งมีราคาเริ่มต้นเพียง 1 ใน 3 จนกระทั่ง 1 ใน 10 ของราคาส่งผักผลไม้ในหลายๆ ประเทศรวมถึงในประเทศไทย ซึ่งต้นทุนที่ถูกกว่าประเทศอื่นมากคือสาเหตุสำคัญประการหนึ่งทำให้นักธุรกิจทั้งหลายเข้าไปลงทุนเป็นจำนวนมาก²⁵ โดยนายเกรียงไกร ก้อนแก้ว ประธานสหพันธ์ชาวสวนลำไย จ.ลำพูน ได้กล่าวสนับสนุนว่า

“เกษตรกรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรีน้อยมาก ตลอดเวลาการค้าขายจะพึ่งพ้อาศัยตลอด ว่าเขาจะรับซื้อในราคาเท่าไร เกษตรกรยังมีข้อมูลเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศน้อย และยังเป็นการค้าระบบเก่า ขณะเดียวกันต้นทุนการผลิต อย่างเช่น ปุ๋ย ยา สารเคมีต่างๆ ส่วนใหญ่ยังคงนำเข้าจากประเทศจีน เราหลงใหลกับข้อมูลของทางการว่าประเทศจีนเป็นประเทศใหญ่คงจะขายดี แต่เมื่อมาดูต้นทุนการผลิต เรายังต้องพึ่งเงินทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นปุ๋ย หรือสารเคมีอื่นๆ ทำให้เสียเปรียบมาก และราคาของผลิตก็ไม่ได้ดีขึ้น อีกทั้งยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับสารตกค้าง ทำให้การส่งออกมีปัญหาตามมาอีก รัฐบาลต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาจีน”²⁶

อย่างไรก็ตามจีนยังมีข้อด้อยอยู่มาก เช่น ยังไม่มีการกำหนดมาตรฐานทางการตลาดอย่างเป็นทางการในการบรรจุหีบห่อ แต่จีนก็พยายามลดข้ออ่อนดังกล่าวแล้ว โดยตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา รัฐบาลจีนอนุญาตให้บริษัทการค้า และนักลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนทางด้านธุรกิจผักและผลไม้ รวมถึงให้สิทธิพิเศษยกเว้นภาษีประกอบธุรกิจ 2 ปี เป็นต้น ดังนั้นจีนจึงเป็นเป็นผู้ส่งออกผักและผลไม้ที่สำคัญของโลกอย่างไม่ยากเย็นในอนาคตอันใกล้นี้ เช่น จีนสามารถส่งแอปเปิ้ลฟูจิเข้าตลาดแอปเปิ้ลนำเข้าฮ่องกงได้เป็นผลสำเร็จ โดยที่ก่อนหน้านี้ผู้ครองตลาดแอปเปิ้ลเคยเป็นสหรัฐฯ เป็นต้น ซึ่งการที่จีนมีศักยภาพในการผลิตผักผลไม้มากขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการหรือผู้ส่งออกไทยที่ผลิตหรือส่งออกผักผลไม้รู้สึกวิตกกังวลกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน กล่าวคือสินค้าผักผลไม้ของจีนได้เข้ามาตีตลาดไทย จนส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกผักผลไม้เมืองหนาว และอาจจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ปลูกผักผลไม้เมืองร้อนต่อไปในอนาคต หากจีนสามารถขยายกำลังการผลิตผักผลไม้เมืองร้อนได้สำเร็จ ซึ่งการนำเข้าผักผลไม้หลายชนิดที่เพิ่มปริมาณการนำเข้ามากขึ้นยังผลให้ราคาพืชผลทางการเกษตรลดลง เกษตรกรมากมายได้รับความเดือดร้อน แต่ที่ต้องไม่ลืมก็คือในเมื่อราคาผักผลไม้เมืองหนาวในปัจจุบันมีราคาตกลง ก็ย่อมส่งผลดีต่อผู้บริโภคจำนวนมากเช่นกัน ที่สามารถมีทางเลือกเพิ่มมากขึ้นในการเลือกซื้อสินค้าตาม

²⁵ สินค้าจีนท่วมตลาด, ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย, กรมศุลกากรฉบับที่ 7,25 ธันวาคม.

²⁶ ผู้นำท้องถิ่นเหนือรัฐเร่งผลกระทบเอฟทีเอ ไทยจีน [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.kasectcity.com/data/article/details.asp?GID=22>.

ความต้องการของตนเอง หรือสินค้าราคาถูกจากจีนได้มากยิ่งขึ้น แม้ความนิยมในสินค้านี้ดังกล่าวได้สร้างกระแสในการบริโภคสินค้านำเข้าจากจีนก็ตาม และต้องไม่ลืมเช่นกันว่าไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรหรือผู้บริโภคย่อมเป็นคนไทยทั้งสิ้น ซึ่งยากที่จะให้ความต้องการทั้งสองฝ่ายตรงกัน ในเมื่อเกษตรกรต้องการให้พืชผลของตนเองจำหน่ายราคาสูง แต่ตรงข้ามผู้บริโภคกลับต้องการบริโภคพืชผลในราคาที่ต่ำ²⁷

สำหรับการส่งออกผักและผลไม้ไปจีนนั้นไม่ง่ายอย่างที่คิด เพราะนอกเหนือจากศักยภาพการผลิตของจีนแล้ว การส่งออกผักผลไม้ไปจีนก็ยังพบอุปสรรคมากมายในปัจจุบัน การนำเข้าผักผลไม้ไปจีนนั้นยังต้องดำเนินการผ่านผู้นำของจีนเท่านั้น เนื่องจากจีนยังไม่ยินยอมให้กิจการต่างชาติสามารถประกอบธุรกิจนำเข้าหรือส่งออกในจีนได้ และตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา กลุ่มผู้ประกอบการยังคงสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างซ้ำซาก เช่น มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี ซึ่งสร้างปัญหาให้กับผู้ส่งออกอย่างมากอย่างเช่น ข้อกำหนดว่าด้วยสินค้าที่นำเข้าจำเป็นต้องมีใบรับรองมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานรัฐไทย หรือต้องมาจากสวนที่ผ่านการตรวจสอบและจดทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร โดยผู้ประกอบการไทยจำเป็นต้องขอใบรับรองจากหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้แม้ผู้ส่งออกไทยไม่ต้องเสียภาษีนำเข้าแล้ว แต่ผู้ส่งออกไทยยังคงต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มที่ทางจีนจัดเก็บเพิ่มจากสินค้าผักและผลไม้ซึ่งสูงถึง 13%-17% สำหรับผักและผลไม้แปรรูปอยู่ที่ โดยแต่ละมณฑลของจีนจะจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มไม่เท่ากันทำให้ราคาผักและผลไม้ไทยยังคงสูงกว่าที่จีนผลิตได้ในประเทศอยู่มาก โดยนายปรีชา บ่อทรัพย์²⁸ ประธานชุมนุมสหกรณ์หอมหัวใหญ่ จ.เชียงใหม่ กล่าวว่า

“การเปิดการค้าเสรีไทยจีน ประเทศไทยเสียเปรียบมาตั้งแต่แรก ตัวอย่างหอมหัวใหญ่ แม้จะมีการกำหนดโควตาการนำเข้า แต่เมื่อเทียบต้นทุนการผลิตของไทยกับจีนแล้วเรายังเสียเปรียบอยู่มาก นอกจากนี้โดยสภาพการเปิดการค้าเสรีนั้น ในส่วนของประเทศไทยเป็นการเปิดทะเลหาคณะที่จีนยังมีประตูเล็กประตูน้อยรอรับอยู่อีก เช่น การต้องเสียค่าธรรมเนียมในการนำเข้าไปยังเมืองต่าง ๆ นั้น ทำให้สินค้าจากไทยยังมีต้นทุนที่สูงกว่าสินค้าจากจีนอยู่ดี”

ส่วนศูนย์ข้อมูลจีนตอนใต้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคการค้าระหว่างประเทศไทยและจีนภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทยจีน เช่น จีนยังมีระเบียบการนำเข้าและส่งออกผลไม้ โดยกำหนดให้ผู้นำเข้าและส่งออกต้องเป็นผู้ที่มีใบรับรองอนุญาต สำหรับ

²⁷ เบญจา ศิลาภรณ์. 2547. คู่มือเพื่อไทย-จีนก่อนถล่มถล่ม. [Online]. แหล่งที่มา: http://www.thaico.net/b_pnews/47062103.htm.

[15 มิถุนายน 2550]

²⁸ สัมภาษณ์นายปรีชา บ่อทรัพย์ เกษตรกรในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่. [10 ตุลาคม 2550]

บริษัทธุรกิจจีนที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองชายทะเล ต้องมีทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่า 5 ล้านบาท ส่วนเมืองอื่นๆ ต้องมีทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่า 3 ล้านบาท หรือปัญหาการขนส่งสินค้าไปจีนนั้นค่อนข้างล่าช้า ทำให้คุณภาพสินค้าไทยมีปัญหาเมื่อถึงมือผู้ซื้อ ไม่ว่าจะเป็นการขนส่งทางเรือผ่านทางฮ่องกงหรือการขนส่งทางเรือตามลุ่มน้ำโขงที่ต้องพึ่งพาเรือสินค้าจากจีนเกือบทั้งหมด โดยตลาดนำเข้าผลไม้ไทยมี 2 แห่ง คือตลาดเจียงนาน ซึ่งเป็นตลาดกลางขายส่งผลไม้ที่เมืองกวางเจา มณฑลกวางตุ้ง และตลาดขายส่งผลไม้ที่นครเซี่ยงไฮ้ การขนส่งไปกวางเจาผ่านฮ่องกงใช้เวลาประมาณ 4-5 วัน ส่วนการขนส่งไปยังนครเซี่ยงไฮ้ใช้เวลา 12 วัน ซึ่งระยะเวลายาวนานเช่นนี้ได้สร้างความเสียหายแก่ผักผลไม้ไทยจำนวนมากนั่นเอง^{๒๑}

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ 2 ราย ดังนี้

1.นางรุ่งเพชร จันตะไพโร อายุ 37 ปี บ้านเลขที่ 183 หมู่ 9 ต.ประดู่ป่า อ.เมือง จ.ลำพูน

การจัดจำหน่าย : หาแหล่งวัตถุดิบเอง ได้แก่ ลำไยและกระเทียม โดยมีโรงอบลำไย และการคัดเลือกเกรดของลำไยเป็นของตนเอง (ทำครบวงจร)

การส่งออก : พ่อค้าชาวจีนมารับซื้อถึงโรงงาน และรับซื้อจากสหกรณ์ โดยส่งออกไปยังประเทศจีนเพียงประเทศเดียว

ปัญหาในการส่งออก : ราคาตลาดไม่แน่นอน และไม่เป็นที่นิยม มีการคัดเกรดลำไยมาก เกรด สหกรณ์เลือกปฏิบัติไม่มีความเป็นกลาง การเก็บเกี่ยวผลผลิตในแต่ละปีไม่สม่ำเสมอ ต้นทุนสูง(แรงงานและค่าใช้จ่ายต่างๆ)

นโยบายเขตการค้าเสรีไทยจีน และนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรของภาครัฐ : ไม่ได้เอื้อประโยชน์แก่ผู้ประกอบการรายย่อยเท่าไร ต้องคอยช่วยเหลือตนเอง และต้องใช้ประสบการณ์เฉพาะตัว โดยอาศัยความสัมพันธ์สนมกับภาครัฐ (หากไม่มีความสัมพันธ์สนมกับภาครัฐ ก็จะไม่ได้รับความช่วยเหลือ) เช่นเรื่องการขออนุญาตเอกสารต่างๆในการส่งสินค้าไปยังประเทศจีน

2.บริษัท ล้านช้าง ทรานสปอร์ต จำกัด เลขที่ 746/3 หมู่ที่ 3 ถ.ริมโขง ต.เวียง อ.เชียงแสน จ. เชียงราย

การจัดจำหน่าย : จำหน่ายผลไม้ทุกชนิดตามฤดูกาล เช่น ลำไยสด ลำไยแห้ง มังคุด ทูเรียน ลิ้นจี่ สับปะรด และเงาะ เป็นต้น โดยการจัดหาวัตถุดิบเองทั่วประเทศตามแหล่งผลิตต่างๆ ได้แก่ ลำไย ลิ้นจี่ จากเชียงใหม่ เชียงราย และลำพูน สับปะรด จากปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ (ตามปริมาณที่พ่อค้าชาวจีนต้องการ รวมถึงจัดจำหน่ายเอง)

การส่งออก : ส่งออกไปยังประเทศจีน เช่นทางสิบสองปันนา และคุนหมิง

^{๒๑} "ออฟฟิศใครได้," [Online]. แหล่งที่มา http://www.laksound.net/forum/index.php?PHPSESSID=cd6fb883c8fb374f939c3447e911b32f&topic=9107:prev_next-next [12 มิถุนายน 2550]

ปัญหาในการส่งออก : ผักและผลไม้มีอายุสั้น คุณภาพจำเป็นต้องตรงตามใบสั่งซื้อทุกอย่าง การตรวจสอบทางเงินล่าช้า การเสียภาษีแต่ละท่าเรือไม่เท่ากัน ซึ่งจะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ค่าขนส่งทางเงินสูง (รวมค่าแรงงาน) ต้นทุนในการนำเข้รือราในสินค้าเกษตรทุกชนิด และปัญหาการเรียกเก็บเงินไม่ได้หลังจำหน่ายไปยังจีนแล้ว

นโยบายของรัฐบาล : ไม่ได้ช่วยเหลือผู้ประกอบการเพราะต้องดำเนินการเองทุกขั้นตอน หรือเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับทางเงินเช่นเรื่องการกักกันสินค้า การตรวจสอบสินค้าล่าช้า การขนส่งสินค้าไปช้ากว่ากำหนด ค่าขนส่งไปยังจีนราคาสูง ฯลฯ รัฐบาลจะไม่ช่วยเหลืออะไร ทางผู้ประกอบการต้องเป็นผู้แก้ไขเองแต่ฝ่ายเดียว โดยอาศัยความประสงค์ของผู้ประกอบการในการแก้ไขปัญหา เช่นกรณีเก็บเงินกับทางเงินไม่ได้ จำต้องยอมเอาสินค้าแลกสินค้าแทน แล้วค่อยนำสินค้าเหล่านั้นจำหน่ายในไทย แต่ต้องผ่านพิธีทางศุลกากรไทยอีกครั้ง แต่ส่วนมากสินค้าที่แลกเปลี่ยนนั้นยังเป็นสินค้าที่อยู่ในนโยบายเขตการค้าเสรีไทยจีน

ปัจจุบันผู้ประกอบการนำเข้า หรือส่งออกผักและผลไม้ในเขตเชียงแสน ได้หยุดกิจการไปหลายรายแล้วตั้งแต่ปี.ศ.2545 เหลือเพียงผู้ประกอบการรายใหญ่และผู้ประกอบการที่มีการติดต่อธุรกิจกับชาวจีน โดยตรงเนื่องจากไม่สามารถแข่งขันกับพ่อค้าชาวจีนที่อาศัยในไทยได้ ดังนั้นรัฐบาลควรจะศึกษาปัญหาของเกษตรกรและผู้ประกอบการอย่างแท้จริง เพื่อช่วยแก้ไขปัญหา และอุปสรรคในการส่งออก เช่น การเร่งการเจรจาให้จีนลดขั้นตอนและระยะเวลาในการตรวจสอบสินค้า ปฏิบัติต่อผู้ประกอบการหรือเกษตรกรไทยด้วยมาตรการเดียวกันในทุกมณฑล หรือการสร้างความรู้และฝึกอบรมแก่เกษตรกรในด้านการผลิตพืชที่ดี (GAP) รวมทั้งพัฒนาระบบตลาดกลาง (สหกรณ์ หรือ อ.ต.ก.) ในการค้าผักและผลไม้ภายในประเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรอย่างแท้จริง รวมถึงผลักดันให้สินค้าของเกษตรกรที่ผ่านการคัดเลือกมีคุณภาพตรงตามมาตรฐานในการส่งออกไปยังประเทศจีนได้ เป็นต้น

จากการข้อมูลทั้งหมด และการสัมภาษณ์ภาคสนามของผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดปัญหา อุปสรรคและความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ รวมถึงแนวทางการแก้ไขกรณีเขตการค้าเสรีไทยจีนได้ดังต่อไปนี้³⁰

3.4.1 ปัญหา อุปสรรคของเกษตรกรไทย

3.4.1.1 ปัญหาทางด้านราคาพืชผลทางการเกษตร

สินค้าประเภทผักและผลไม้เมืองหนาวเป็นสินค้าที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด เนื่องจากว่าราคาของผักและผลไม้ของจีนมีราคาถูกกว่าผักและผลไม้ของไทยมาก โดยโครงการหลวงคอยค้าซึ่งปลูกผักและผลไม้เมืองหนาวเป็นตัวอย่างหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการเข้ามาของผัก และผลไม้จีนอย่างมาก ถ้าสุดนี้โครงการหลวงคอยค้าได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง โดยได้เริ่มส่งเสริมการปลูก

³⁰กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, การค้าทวิภาคีไทยจีน (มิถุนายน 2547) [Online].แหล่งที่มา:<http://www.dtn.moc.go.th/FILEROOM/CABDBE/DRAWER44/GENERAL/DA0001/00001483.HTM>. [13 กรกฎาคม 2550]

พืชและผลไม้บางชนิดทดแทน เพราะไม่สามารถแข่งขันกับจีนได้ สำหรับผัก และผลไม้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือแอปเปิ้ล ลูกแพร์ แครอท ถั่วลันเตา เซลอรี่ หอมแดง และกระเทียม เป็นต้น³¹

เหตุการณ์ข้างต้นนี้ดูเหมือนเป็นเรื่องปกติของการเปิดเขตการค้าเสรี ซึ่งจะต้องมีฝ่ายที่ได้เปรียบและฝ่ายที่เสียเปรียบ สำหรับไทยนั้นดูเหมือนว่าจะสามารถส่งออกได้มากขึ้นเพียงมันตำปะหลังเพียงรายการเดียวเท่านั้น ขณะที่ทางจีนสามารถส่งออกผักและผลไม้ได้หลายรายการดังตัวอย่างข้างต้นมากขึ้น ดังนั้นรัฐบาลจะต้องหามาตรการในการบรรเทาปัญหาไว้ล่วงหน้า แต่ในทางปฏิบัติจริงนั้น รัฐบาลเพียงจ่ายเงินชดเชยความเสียหายจากการลดพื้นที่การเพาะปลูกของเกษตรกรจำนวนไม่มากนัก เช่น การชดเชยในการเพาะปลูกกระเทียมเพียงไร่ละ 1,500-2,500 บาทเท่านั้น ซึ่งเกษตรกรเช่นนางรุ่งเพชร จันตะไพร ยืนยันกับผู้วิจัยว่าไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง รัฐบาลต้องหามาตรการอื่นๆมาช่วยในการบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นแก่เกษตรกรรายย่อย เช่น การให้ความรู้ในการเพาะปลูกพืชที่สามารถนำมาทดแทนพืชเดิมได้ การศึกษาวิจัยพืชที่สามารถเพาะปลูกในพื้นที่ต่างๆได้ หรือการทำการตลาดให้สินค้าประเภทผัก และผลไม้ต่างๆ สามารถขายในประเทศต่างๆ นอกจากประเทศจีนได้ และไม่ต้องเลิกการเพาะปลูกดังกล่าว เช่นแม้ไทยจะพบอุปสรรคจากการนำเข้าสินค้าผักและผลไม้เมืองหนาว เช่นแอปเปิ้ล สตอเบอร์รี่ จากจีน แต่จีนคือประเทศหนึ่งเท่านั้น ที่ไทยติดต่อทางการค้าด้วย ภาครัฐจึงควรขยายตลาด และทำการตลาดให้กับสินค้าทางการเกษตรเหล่านี้ไปยังประเทศอื่นๆที่ไทยติดต่อการค้าด้วยเป็นการทดแทน เป็นต้น

3.4.1.2 ปัญหาการขาดผู้สนับสนุนอย่างแท้จริงจากรัฐ

เกษตรกร โดยมากมักจะประสบปัญหาขาดผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิชาการเกษตรกรรม เพื่อชี้แนะเกษตรกรอย่างจริงจัง สม่่าเสมอและต่อเนื่อง ทำให้เกิดปัญหาในการปรับปรุง พัฒนาผลผลิตให้มากขึ้น หรือการที่ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนภาคการเกษตร โดยการจัดตั้งสหกรณ์ทางการเกษตรขึ้นมา แต่สหกรณ์ไม่ได้สนองตอบความต้องการของภาคการเกษตร กลับกลายเป็นการไปช่วยเหลือพ่อค้าคนกลาง หรือพ่อค้าต่างชาติชาวจีน เช่น เมื่อเกษตรกรเอาพืชผักผลไม้ของตนเองไปจำหน่ายกับสหกรณ์ ทางสหกรณ์จะกดราคาพืชผลทางเกษตรเอาไว้ และตั้งเงื่อนไขต่างๆ แก่เกษตรกร ได้แก่ ขนาด หรือคุณภาพไม่ได้ตามที่สหกรณ์ต้องการ กลายเป็นว่าเกษตรกรต้องขายพืชผลในราคาที่ถูกลงหรือไม่คุ้มค่าในการผลิตนั่นเอง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในช่วงที่ผ่านมาอย่าง ลำไย ซึ่งราคาซื้อขายตามตลาดทั่วไปอยู่ที่ 15-20 บาทต่อหนึ่งกิโลกรัม แต่ทางสหกรณ์รับซื้อจากเกษตรกรในราคาเพียง 3-5 บาทต่อหนึ่งกิโลกรัมเท่านั้น ซึ่งถือว่าต่ำมาก หากเปรียบเทียบกับราคาที่จำหน่ายตามท้องตลาด หรือราคาที่ผู้ส่งออกฯ ไปยังประเทศจีน ดังนั้นแม้ไทยจะสามารถพืชผักผลไม้ไปยังจีนได้มากเท่าไร แต่หากเกษตรกรไทยยังไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่องพ่อค้าคนกลางได้ เกษตรกรไทยคงเสียเปรียบเช่นนี้ตลอดไป

³¹ ชัยวัฒน์ ประสมสุข, ผลการเปิดเสรีการค้าผักผลไม้ระหว่างไทยกับจีน, สารวิจัยธุรกิจ ปีที่ 8 ฉบับที่ 42, สิงหาคม 27.

3.4.1.3 ปัญหาทางด้านต้นทุนการขนส่ง

ประเทศไทยมีแหล่งนำเข้าสินค้าทางการเกษตรประเทศเดียวของจีน ประเทศต่างๆ เช่น เวียดนาม ลาว ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ยังคงเป็นแหล่งนำเข้าสินค้าทางการเกษตรที่สำคัญของจีน ตัวอย่างของประเทศที่มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน คือเวียดนาม ซึ่งในการเพาะปลูกของเวียดนามนั้น จะดำเนินการ โดยการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมไว้ตรงกลาง แล้วล้อมรอบด้วยพื้นที่ทางการเพาะปลูกพืชที่เป็นวัตถุดิบของโรงงานอุตสาหกรรมนั้น ทำให้สามารถลดต้นทุนในส่วนของการขนส่งวัตถุดิบได้เป็นอย่างมาก ขณะที่ประเทศไทยนั้นการเพาะปลูกทางเกษตร ยังคงเป็นในลักษณะการเพาะปลูกแบบกระจัดกระจาย มีทั้งใกล้โรงงานอุตสาหกรรม หรือห่างไกลโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากก็ตาม เช่น ในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรดเป็นจำนวนมาก แต่เกษตรกรเหล่านั้นมักจะนำสับปะรดทั้งหมด ไปจำหน่ายให้แก่โรงงานของบริษัท โคล(ไทยแลนด์) จำกัด ที่อำเภอหัวหิน ซึ่งเกษตรกรจากพื้นที่ต่างๆ ไม่ว่าจะมาจากหัวหิน ปรานบุรี หรือจังหวัดอื่นๆ ย่อมมีค่าขนส่งที่สูงแตกต่างกันออกไป ทำให้ต้นทุนทางการขนส่งของเกษตรกรไทยจึงสูงมากกว่าประเทศจีนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นราคาพืชผลทางการเกษตรก็สูงตามขึ้นไปด้วย

3.4.1.4 ปัญหาการขยายการปลูกพืชทดแทนของประเทศจีน

พื้นที่ตอนใต้ของประเทศจีนคือ มณฑลยูนนานมีศักยภาพในการเพาะปลูกทั้งพืชเมืองหนาว และพืชเมืองร้อนบางชนิด ซึ่งเริ่มทดแทนการนำเข้าจากประเทศไทยได้ นอกจากนี้ทางจีนยังมีแนวโน้มในการขยายพื้นที่ทางการเพาะปลูกให้มากขึ้น เนื่องจากว่าปัจจัยทางการผลิตต่างๆ ของจีน ไม่ว่าจะเป็นแรงงาน เครื่องจักร ฯลฯ มีความพร้อมมากกว่าไทย³² เช่นตอนใต้ของทางจีนมีพื้นที่ว่างขนาดใหญ่ มีความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำ หรือค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่าประเทศไทย อีกทั้งราคาผัก และผลไม้ชนิดเดียวกันที่จำหน่ายในประเทศจีนเปรียบเทียบกับราคาผัก ผลไม้ในไทยจะพบว่าราคาผักและผลไม้ในจีนราคาถูกกว่าประเทศไทยมาก ซึ่งในความเป็นจริงนั้นจีนเป็นประเทศใหญ่ มีทรัพยากรมากกว่ากับความต้องการ จึงผลิตสินค้าได้มาก และเหลือในการส่งออก และการผลิตครั้งละจำนวนมากนั้น ทำให้ราคาสินค้าจีนต่ำกว่าประเทศอื่นๆ ซึ่งจากศักยภาพดังกล่าวเป็นผลให้จีนกลายเป็นแรงดึงดูดนักลงทุนจากทั่วโลกมุ่งเข้าไปลงทุนในจีน จนจีนสามารถผลิตสินค้าจำนวนมากที่มีคุณภาพดี และราคาถูกส่งขายไปทั่วโลกได้ ซึ่งตลาดส่งออกผักของจีนก็นับได้ว่าเป็นอันดับหนึ่งของโลกอยู่แล้ว เมื่อเกษตรกรไทยต้องแข่งขันกับเกษตรกรที่ผลิตพืชผลได้มากที่สุดในโลก จึงเป็นการยากที่เกษตรกรไทยจะชนะในการแข่งขันนี้ได้

3.4.2 สิ่งที่ต้องการความช่วยเหลือจากเกษตรกร

³²“ผักไทยราคาดีจวบ หลังใช้FTA ไทย-จีน มังกรรุกเดินแต้มต่อหนุ่ยผักไร้ดาว,” ผู้จัดการออนไลน์ (16 เมษายน 2550).

3.4.2.1 ความต้องการความเอาใจใส่อย่างจริงจังจากภาครัฐ

เกษตรกรต้องการความจริงใจ ความสม่ำเสมอ และการติดตามผลงานจากภาครัฐ เนื่องจากว่าที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่ของรัฐมักพบประชาชนต่อเมื่อปัญหาต่างๆเกิดขึ้นกับเกษตรกรแล้ว เช่นเมื่อเกิดโรคระบาดกับพืชผัก ผลไม้ ผลผลิตล้นตลาด หรือไม่มีตลาดรองรับสินค้าขึ้น รวมถึงราคาผลผลิตตกต่ำ เป็นต้น และบ่อยครั้งกว่าที่ภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าช่วยเหลือเกษตรกรก็ต่อเมื่อเกิดการประท้วงหรือการร้องเรียนจากเกษตรกร ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐมักจะปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาล หรือมีคำสั่งจากส่วนกลางเท่านั้น ไม่เข้าดูแลหรือสำรวจปัญหาของเกษตรกรอย่างจริงจัง ต่อเนื่องตั้งแต่ต้น ทิ้งที่เจ้าหน้าที่ของรัฐเหล่านั้นเป็นผู้ต้องรับผิดชอบและดูแลต่อเกษตรกร โดยตรง และเมื่อเกิดขึ้นปัญหาต่างๆขึ้น ก็ยากที่จะแก้ไขปัญหาได้ทันท่วงทีอย่างทีเกษตรกรผู้ปลูกพืชผัก ผลไม้ทั้งหลายประสบอยู่

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องไม่เลือกปฏิบัติ และเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มธุรกิจเอกชน พ่อค้าคนกลาง หรือผู้ประกอบการชาวต่างชาติ จนส่งผลเสียหายมหาศาลต่อเกษตรกรทั้งสิ้น

3.4.2.2 ความต้องการทางด้านนักวิชาการ

เกษตรกรต้องการนักวิชาการทางด้านการเกษตรมาช่วยแนะนำความรู้ใหม่ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาผลผลิตทางด้านการเกษตรให้ดีขึ้น พร้อมทั้งนำเมล็ดพันธุ์ใหม่ที่ใกล้เคียงกับผักผลไม้พันธุ์เดิมมาทดลองปลูกเพื่อทดแทนผักผลไม้เดิม หรือนำเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นให้ปลูกแทน(ที่ผ่านมาเกษตรกรมักพบปัญหาเมล็ดพันธุ์ที่ได้รับการแจกจ่ายมาจากภาครัฐไม่ค่อยดี ปลูกแล้วได้ผลผลิตไม่มีคุณภาพ หรือบางครั้งปริมาณผลผลิตไม่ได้อย่างที่ต้องการ) รวมถึงความรู้ในการปลูกพืชผลนอกฤดูกลามาช่วยสร้างรายได้ให้เกษตรกรไทยทดแทน โดยเฉพาะการปลูกพืชนอกฤดูกลานั้นสามารถเพิ่มรายได้เป็นจำนวนมากให้แก่เกษตรกร เช่น หากเป็นฤดูกลามังคุดออกผลผลิตจะมีราคาต้นทุน (หน้าสวน) ต่ำสุดอยู่ที่โลกรัมละ 5-6 บาทเท่านั้น แต่หากผลผลิตออกนอกฤดูกลาจะมีราคาต้นทุน (หน้าสวน) ต่ำสุดที่โลกรัมละ 70-80 บาท (ราคาประจำปี พ.ศ.2550) ซึ่งหากเกษตรกรสามารถปลูกผักผลไม้ทั้งหลายนอกฤดูกลาได้ ก็จะมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้นได้อย่างแน่นอน

3.4.2.3 ความต้องการทางด้านกลไกตลาด

เกษตรกรต้องการให้มีการกำหนดราคารากลาง และกลไกทางการตลาดที่ชัดเจนเป็นธรรมแก่เกษตรกรในช่วงเวลาที่ราคาผลผลิตตกต่ำ เนื่องจากว่าที่ผ่านมาหากภาครัฐไม่มีการแทรกแซงทางการตลาด หรือแทรกแซงทางด้านราคา ปล่อยราคาพืชผลตามกลไกตลาด เช่น หากไม่มีการประกันราคาขั้นต่ำให้แก่สินค้าการเกษตร ผลลัพธ์ที่พบมักเกิดปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ เพราะผลผลิตทางเกษตรของประเทศไทยมักออกผลผลิตในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน เมื่อผลผลิตออกพร้อมๆกัน จึงเกิดภาวะสินค้าล้นตลาดขึ้น ทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำอย่างที่พบเสมอนั่นเอง ดังนั้นการประกันราคาขั้นต่ำจึงเป็นสิ่งจำเป็นในสายตาของเกษตรกรไทย

นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญอีกประการคือความต้องการทราบว่าในแต่ละปีตลาดต้องการสินค้าประเภทใด จำนวนเท่าใด ซึ่งเกษตรกรไม่เคยได้รับทราบข้อมูลเหล่านี้จากภาครัฐก่อนเลย

3.4.3 ปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบการ

3.4.3.1 ปัญหาด้านการตรวจสินค้าจากทางจีน

ระบบการขนส่งจากไทยไปยังจีนยังมีปัญหา เริ่มตั้งแต่กฎระเบียบในการนำเข้าจะต้องผ่านหลายขั้นตอนในการตรวจสอบสินค้า ซึ่งเป็นระยะเวลาที่ยาวนานจนบางครั้งเกิดความเสียหายแก่ผักและผลไม้ของไทย นอกจากนั้นการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าประเภทผัก และผลไม้จากจีนนั้น มีความเข้มงวดอย่างมาก

สำหรับการขนส่งผัก และผลไม้ของไทยไปยังจีนนั้น ถูกจำกัดเฉพาะ 4 เมืองใหญ่ เท่านั้น ได้แก่ปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้ กวางเจา และคุนหมิง การขนส่งผ่านแม่น้ำโขงยังมีปัญหาเรื่องระวางเรือที่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ และยังไม่มีการประกันสินค้าที่ขนส่งผ่านทางแม่น้ำโขง ประกอบกับบางช่วงเวลาที่มีการขนส่งสินค้า มักเป็นฤดูร้อน เนื่องจากว่าเป็นช่วงที่ผลไม้ออกผลผลิต แต่แม่น้ำโขงในช่วงเวลาดังกล่าวตื่นเงิน ดังนั้นการวิ่งเรือจึงสามารถวิ่งได้เป็นบางช่วงเท่านั้น (ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนมกราคม) สำหรับการขนส่งโดยเรือนั้นต้องรอช่วงเวลาการเปิดเขื่อนจากทางจีน ซึ่งจะเปิดติดต่อกัน 4 วันติดต่อกันเท่านั้น หากต้องการส่งสินค้าทางเรือผ่านฮ่องกง ไปยังเมืองกวางเจา มณฑลกวางตุ้ง ต้องใช้ระยะเวลาประมาณ 4-5 วัน ส่วนการขนส่งต่อไปยังเซี่ยงไฮ้ใช้เวลาถึง 12 วัน หากเปรียบเทียบกับการที่ประเทศจีนขนส่งสินค้าประเภทผักและผลไม้มายังประเทศไทยสามารถที่จะทำได้สะดวกกว่า เพียงขนส่งผ่านท่าเรือกรุงเทพฯ ท่าเรือแหลมฉบัง หรือ เชียงแสน ใช้เวลาเพียง 1-2 วัน(ไม่ต้องติดตามหัวเมืองต่างๆเช่นประเทศจีน สามารถส่งสินค้าตรงสู่ประเทศไทยได้เลย) ก็สามารถกระจายสินค้าได้ทั่วประเทศ หรือหากทำการขนส่งทางเครื่องบินก็ต้องพบปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายที่สูงมาก และสุดท้ายการขนส่งทางบกยังในอยู่ในระหว่างการเร่งก่อสร้าง คาดว่าจะเสร็จภายในสิ้นปี 2550 แต่ปัจจุบันยังไม่เสร็จสิ้น อย่างไรก็ตามเส้นทางบกยังถือว่ามียอดสินค้าสูงอยู่ดี เนื่องจากราคาค่าขนส่งน้ำมันที่ราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันการขนส่งผ่านทางรถบรรทุกก็ยังบรรทุกสินค้าได้น้อยกว่าการขนส่งทางเรืออยู่ดี ส่วนเรื่องความปลอดภัยของสินค้าก็พบปัญหาในบางครั้งเช่นกัน³³

3.4.3.2 ปัญหาด้านการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มแก่ผู้ประกอบการ

ลักษณะการเมืองการปกครองของประเทศไทยและประเทศจีนนั้นมีความแตกต่างกัน ประเทศจีนมีการแบ่งการปกครองเป็นมณฑล และในแต่ละมณฑลมีการบริหารจัดการกันเอง ส่วนประเทศไทยเป็นการบริหารจากส่วนกลาง จังหวัดแต่ละจังหวัดจะปฏิบัติตามคำสั่งจากส่วนกลาง

³³ ไชยพร ปลื้มเจริญกิจและคณะ, How to import from china (กรุงเทพฯ: Khum thong industry&printing,2549) หน้า 64-70.

ดังนั้นการที่รัฐบาลกลางของจีนเปิดเสรีทางการค้ากับไทย ก็มีได้เป็นการบ่งบอกว่าทุกมณฑลจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งจากส่วนกลาง และเรื่องที่ชัดเจนที่สุดก็คือเรื่องการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มที่ไม่เท่ากันในแต่ละรัฐนั่นเอง

แม้ว่าการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างไทยและจีนนั้น จะทำให้ภาษีการนำเข้าระหว่างทางสองประเทศเป็น 0% ซึ่งถือว่าเป็นการขจัดอุปสรรคทางการค้าระหว่างทั้งสองประเทศได้อย่างหนึ่ง แต่แท้จริงแล้วอุปสรรคทางการค้าระหว่างสองประเทศยังไม่ได้หมดไปเท่า นั้น เนื่องจากว่าแม้จะไม่ต้องเสียภาษีนำเข้าจากทางจีนแล้ว แต่ไทยกลับต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มในสินค้าประเภทผักผลไม้ และผลิตภัณฑ์แปรรูป ซึ่งในแต่ละมณฑลจะมีการกำหนดภาษีมูลค่าเพิ่มในสินค้าประเภทเดียวกันแตกต่างกันออกไป โดยเฉลี่ยไทยต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มแก่ทางจีนโดยประมาณ 13% สำหรับสินค้าเกษตรที่ยังไม่ได้ผ่านการแปรรูป และ 17% สำหรับสินค้าเกษตรที่ผ่านการแปรรูป และสินค้าอุตสาหกรรม ขณะที่ทางไทยคิดภาษีมูลค่าเพิ่มแก่ทางจีนเฉลี่ยประมาณ 3-5% นอกจากนี้ยังมีปัญหาการสวมสิทธิผลไม้ไทยโดยนำเข้าผลไม้จากเวียดนาม ไปจำหน่ายแทนอีกด้วย³⁴

3.4.3.3 ปัญหาการเพิ่มขึ้นของผู้ประกอบการชาวไทย และชาวจีน

หลังจากเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนแล้ว ทำให้การค้าระหว่างทั้งสองประเทศมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น ผลที่ตามมาคือการเพิ่มมากขึ้นของผู้ประกอบการรายย่อยทั้งชาวไทย และชาวจีน ที่นำสินค้าเข้าไทย และส่งออกไปยังจีน แต่ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดภาวะการแข่งขันอย่างรุนแรงจากผู้ประกอบการ เนื่องจากว่าการบริโภคเท่าเดิม แต่จำนวนผู้ขายเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการคราคราจากพ่อค้าคนกลาง หรือพ่อค้าส่งสินค้าเกษตร จนเป็นผลให้มีผู้ประกอบการขาดทุนมากมาย เนื่องจากจำเป็นต้องขายตัดราคากันเอง เพื่อป้องกันสินค้าเน่าเสีย

นอกจากนี้มีการตั้งข้อสังเกตว่านักธุรกิจจีนที่เข้ามาลงทุน หลังจากเปิดเขตการค้าเสรีไทยจีน ได้เข้ามามีบทบาทในภาคเหนือของไทยเป็นอย่างมาก มีการเข้ามาตั้งกิจการรับซื้อสินค้าเขตการค้าเสรีในฝั่งไทย และนำไปส่งขายยังฝั่งจีนเอง โดยมีการจัดตั้งบริษัทตัวแทน หรือชิปปิงในไทย ซึ่งสามารถพบเห็นตามตลาดใหญ่ๆของไทย เหตุผลนั้นเพื่อการลดต้นทุนในการว่าจ้างคนไทย ทั้งนี้ยังได้ใช้วิธีการเข้ามาแต่งงานกับหญิงไทย ซึ่งทำให้การประกอบการค้าขายมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น³⁵

3.4.3.4 ปัญหาเรื่องการขอใบอนุญาตนำเข้า (Trading firm)

จีนกำหนดมาตรฐานบริษัท (Trading firm) ที่จะได้รับอนุญาตให้นำเข้าไว้สูง เช่น บริษัทนำเข้าจะต้องมีทุนจดทะเบียน ตั้งแต่ 1 ล้านหยวน (RMB) ขึ้นไป ต้องมีประสบการณ์ด้านการค้าขายกับจีน และมีปริมาณการค้ากับจีนสูงเป็นต้น เนื่องจากจีนกำหนดมาตรฐานนำเข้าไว้สูง ส่งผลให้ที่

³⁴ กลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน. 2548 จีนพึ่งงนำเข้านสินค้าเกษตรไทย [Online]. แหล่งที่: <http://www.glaawatch.org/new/view.php?id=7154>, [8 ตุลาคม 2550]

³⁵ "หอการค้าชายแดนซี-เอฟทีเอ ไทยจีน ทันซิงราชทูต," เว็บไซต์ประชาไท.คอม (19 ตุลาคม 2550).

ผ่านทางการนำเข้าต้องอาศัยบริษัทจีนเป็นหลัก หรือบริษัทไทยขนาดใหญ่เท่านั้น(กลายเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการรายใหญ่ได้รับประโยชน์ ขณะที่ผู้ประกอบการรายย่อยไม่สามารถแข่งขันได้ เป็นผลให้ผู้ประกอบการรายย่อยต้องปิดกิจการลงมากมาย ภายหลังแม้ปรับเงื่อนไขแต่กลับไม่สามารถสร้างประโยชน์ เนื่องจากผู้ประกอบการขนาดย่อยปิดกิจการไปแล้วนั่นเอง) โดยผู้ประกอบการรายย่อยต้องใช้บริการของบริษัทนายหน้า (Joint venture ระหว่างจีนและฮ่องกง หรือบริษัทฮ่องกงเป็นต้น) ซึ่งบริษัทเหล่านี้มีการเรียกเก็บค่าบริการในอัตราที่ค่อนข้างสูง กอปรกับผู้ส่งออกไทยไม่สามารถต่อรองราคา เนื่องจากบริษัทนายหน้าจากจีนสามารถต่อรองกับทางการจีนให้สามารถนำสินค้าไปส่งได้ตามกำหนดเวลา แต่กลับกันบริษัทจีนสามารถเข้ามาร่วมทุนกับบริษัทในไทยเพื่อส่งออกได้³⁶

ปัจจุบันแม้ทางการจีนได้กำหนดเงื่อนไขการตั้งบริษัทนำเข้าและส่งออกสำหรับนักลงทุนต่างชาติ (ยกเว้นฮ่องกง และมาเก๊า) คือ ได้ผ่อนปรนให้ธุรกิจนำเข้านั้นมีทุนจดทะเบียนไม่ต่ำกว่า 5 แสนหยวน ประกอบธุรกิจการนำเข้าและส่งออกได้ รวมถึงสิทธิผู้ส่งออกและนำเข้าของจีนสามารถดำเนินธุรกิจส่งออกนำเข้ากับต่างประเทศได้โดยตรง โดยไม่จำเป็นต้องผ่าน Trading firm ของจีน และกำกับดูแลด้วยระบบการขึ้นทะเบียนการใช้ระบบใบอนุญาตในปัจจุบัน (แต่ระบบการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ดำเนินการค้าระหว่างประเทศยังคงใช้อยู่) ซึ่งจีนได้ปรับปรุงกฎหมายการค้าฉบับใหม่ และจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2547 เป็นต้นไป

3.4.4 สิ่งที่ผู้ประกอบการต้องการความช่วยเหลือ

3.4.4.1 ผู้ประกอบการต้องการให้ภาครัฐชี้แจงหรือให้ความรู้เกี่ยวกับเขตการค้าเสรีไทยจีน เนื่องจากที่ผ่านมามาตรฐยังไม่เคยให้ความรู้ หรือสร้างความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรหรือผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการที่มักจะเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและความสัมพันธ์โดยตรงกับประเทศจีน แต่กลับไม่ทราบเลยว่าแท้จริงแล้วเขตการค้าเสรีไทยจีนคืออะไร มีความหมายว่าอย่างไร ดังนั้นรัฐบาลควรสร้างความเข้าใจแก่เกษตรกรและผู้ประกอบการให้ชัดเจน และเข้าใจมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ภาครัฐควรเพิ่มความรู้หรือความเข้าใจเกี่ยวกับเขตการค้าเสรีไทยจีนแก่เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการในพื้นที่ชายแดนของภาครัฐ เนื่องจากว่าเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ในเขตเชียงแสนหรือเชียงรายจำนวนมากขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเขตการค้าเสรีไทยจีน มีเพียงเจ้าหน้าที่ระดับหัวหน้าเท่านั้นที่มีความรู้เกี่ยวกับเขตการค้าเสรีไทยจีนนี้

³⁶ ไชยชัย เอื้อคิดปี. ปัญหาของการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนจีน กรณีสินค้าประเภทผักและผลไม้. วารสารศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่ 14 ฉบับที่ 2, มิถุนายน 2549.

3.4.4.2 ผู้ประกอบการต้องการให้รัฐบาลเพิ่มมาตรการกีดกันชาวต่างชาติ หรือกฎหมาย ขี้อบังคับ เพื่อสร้างความเท่าเทียมอย่างแท้จริงระหว่างชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาลงทุนธุรกิจตามชายแดน เนื่องจากหลังเกิดเหตุการณ์ค้าเสรีไทยจีน กลับกลายเป็นชาวจีนเป็นผู้ที่มีสิทธิเหนือกว่าชาวไทยในเรื่องการลงทุน(เกิด โรงงานของชาวจีนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และมากมาย มีการจัดตั้งเป็น นิคมอุตสาหกรรมเบา หรือเขตเศรษฐกิจพิเศษของชาวจีนขึ้นมาเอง กลายเป็นชาวบ้านมากมายถูกไล่ ที่ หรือถูกกลุ่มนายทุนขอซื้อคืน เกิดเป็นปัญหาไร้ที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นอีก) หรือเจ้าหน้าที่ของประเทศ ไทยก็ให้ความเกรงใจชาวจีนมากกว่าชาวไทยด้วยกัน รวมทั้งหากชาวจีนที่เข้ามาลงทุนหรือค้าขาย ในไทยทำผิดกฎหมายเช่น เล่นการพนัน หรือก่ออาชญากรรม เป็นต้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะ ไม่ดำเนินการใดๆแก่กลุ่มชาวต่างชาติเหล่านั้น เนื่องจากเกรงจะเสียความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

3.4.4.3 การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการและเกษตรกรมีส่วนร่วมในการเจรจาเขตการค้าเสรี อย่างที่ ทราบกันดีว่าประเทศไทยได้เปิดเขตการค้าเสรีไทยจีนทั้งที่ประเทศไทยยังไม่มีความพร้อม เกษตรกร หรือผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเขตการค้าเสรี ไม่ว่าจะ เป็นกฎระเบียบในการส่งออก กฎข้อบังคับต่างๆ เป็นต้น อันเป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่ทำให้ เกษตรกร ผู้ประกอบการ ไม่ได้เตรียมตัวตั้งรับกับปัญหาที่เกิดขึ้นตามมา เช่นปัญหาการทะลักเข้ามา ของสินค้าเกษตรพื้นฐานอย่างหอม กระเทียม ฯลฯ ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรต้องลดพื้นที่เพาะปลูก หรือรุนแรงถึงขั้นเลิกอาชีพเกษตรกร ไปในที่สุด ดังนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นอีก ครั้ง เมื่อเกิดการเปิดการเจรจาเขตการค้าเสรีกับประเทศอื่น หรือสินค้าประเภทอื่นเพิ่มเติม รัฐบาลจึง ควรให้เกษตรกร ผู้ประกอบการ หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบ โดยตรงจากการเปิดเขตการค้าเสรีมีส่วน ร่วมในการเจรจาในสินค้าแต่ละประเภท โดยอาจจะให้ตัวแทนของเกษตรกร หรือผู้ประกอบการ ใน แต่ละภาคเข้าร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการเจรจา เพื่อเป็นการสร้างความพร้อม หรือเตรียม ตัวกับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น รวมถึงเป็นการลดคำครหาในเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนต่อ กลุ่มธุรกิจเอกชนต่างๆ นอกจากนี้จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกร ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ถูกจุดมากยิ่งขึ้น เพราะ ไม่ว่าจะอย่างไรทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย จะต้องหาวิธีรักษาผลประโยชน์เพื่อกลุ่มตนเองได้แน่ ทำให้เขตการค้าเสรีนี้กลายเป็นเขตการค้าเสรี ที่มีประสิทธิภาพ และเป็นเขตการค้าเสรีของประชาชนอย่างแท้จริง

3.4.5 ปัญหา และอุปสรรคอื่นๆ

3.4.5.1 ปัญหาด้านมาตรการสุขอนามัย

ขณะที่ประเทศไทยเพิ่มการนำเข้าสินค้าประเภทผัก และผลไม้จากประเทศจีนมากขึ้น แต่ การตรวจสอบสารพิษตกค้างของไทยนั้น ยังขาดความเข้มงวดในการตรวจสอบอยู่ โดยฝ่ายไทย ยังคงใช้เพียงชุดทดสอบ (Test Kit) ซึ่งเป็นชุดทดสอบสารเคมีตกค้างเบื้องต้นเท่านั้น และ ใช้เวลา เพียง 30 นาทีเท่านั้นในการตรวจสอบสารพิษตกค้าง ทำให้การตรวจสอบดังกล่าวไม่สามารถ

ตรวจสอบสารพิษตกค้างที่ทำลายระบบไต ตับ และประสาทได้ ยิ่งไปกว่านั้นจีนยังคงใช้สารเคมีประเภทอลามอน (Alamon : สารเคมีกำจัดแมลงที่มีพิษตกค้างยาวนาน 20-30ปี) สารโมโนโครโตฟอส (Monocrotophos) และสารเมนิฟอส (Meniphos) ในพืชตระกูลแอปเปิ้ล สาลี่ กล้วยที่มีพิษเฉียบพลัน³⁷

ในปัจจุบันภาครัฐได้มีการทุ่มงบประมาณมากกว่า 20 ล้านบาทในการสร้างศูนย์ตรวจสอบหาสารตกค้างที่สามารถรองรับการสุ่มตรวจหาสารตกค้างที่สามารถรองรับการสุ่มตรวจตัวอย่างได้ถึงวันละ 60 ตัวอย่าง แต่ปัญหาที่ยังพบอยู่คือจำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตรวจสอบสารพิษมีจำนวนจำกัด ทำให้การส่งออกเกิดความล่าช้า และเครื่องมือการตรวจสอบสารพิษนั้นยังมีชุดทดสอบเก่าที่ใช้ในการตรวจสอบอยู่อีกจำนวนมาก ทางออกที่ดีคือควรที่จะเพิ่มเครื่องมือในการตรวจหาสารเคมีที่สามารถหาสารตกค้างได้หลากหลายมากขึ้น ขณะเดียวกันภาครัฐไม่ควรแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการตรวจหาสารเคมีเองทั้งหมด ควรให้ผู้นำเข้าออกค่าใช้จ่ายในการตรวจหาสารเคมีด้วย อีกทั้งควรจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ประกอบการที่มีประวัติดี และไม่คือออกจากกัน แล้วใช้มาตรการในการควบคุมที่แตกต่างกัน จะเป็นผลให้ผู้ประกอบการควบคุมดูแลมาตรฐานสินค้าของตนในการนำเข้าสินค้าจากประเทศจีนมากยิ่งขึ้น

ขณะเดียวกันการตรวจสอบด้านสุขอนามัยของจีนก็มีปัญหาในการตรวจสอบเช่นกัน โดยปัญหาที่พบคือปัญหาการใช้ระยะเวลาที่นานเกิน และเข้มงวดมากในการตรวจสอบหาสารพิษ จนบางครั้งไม่มีการแจ้งระยะเวลาที่ชัดเจนในการแจ้งผลตรวจสอบ และบางกรณีไม่มีหลักฐานแสดงการตรวจสอบการพบสารพิษปนเปื้อนให้แก่ผู้ประกอบการชาวไทย นอกจากนี้เมื่อการตรวจสอบผล เมื่อทำให้เวลานานทำให้การกระจายสินค้าสู่ตลาดต่างๆต้องใช้เวลาอันยิ่งขึ้น จนเกิดปัญหาการเน่าเสียของผักผลไม้ในที่สุด³⁸

3.4.5.2 ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาที่พบคือเจ้าหน้าที่การเกษตรในพื้นที่เขียนข้อมูลกันเอง โดยไม่ได้สำรวจพื้นที่จริง สุดท้ายพอส่งข้อมูลต่อไปในระดับจังหวัดหรือระดับประเทศ ทำให้การประเมินข้อมูลในพื้นที่ผิดพลาด ดังนั้นการวางแผนในระดับประเทศ หรือการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จึงเกิดความผิดพลาดตามมา นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเขตการค้าเสรี มีเพียงเจ้าหน้าที่ในระดับบริหารเท่านั้นที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเขตการค้าเสรี ดังนั้นพอเกิดปัญหาหรือเกษตรกรต้องการความรู้เกี่ยวกับการเขตการค้าเสรี ปัญหาต่างๆจึงไม่ค่อยได้รับการแก้ไข หรือสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่เกษตรกรได้

³⁷“หม่าฝักจิ้นระวังสารพิษ ตรวจสอบแล้วในพืชหลายชนิด,” มติชนรายวัน (4 พฤศจิกายน 2549).

³⁸“ปิดเสรีทางการค้านโยบายที่ต้องทบทวน,” มติชนรายวัน (30 มิถุนายน 2550).

สำหรับผู้วิจัยแล้วปัญหานี้ถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญมากที่สุดปัญหาหนึ่ง เนื่องจากความมั่ง
 ง่ายของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ ผู้ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของเกษตรกร ในการอธิบายหรือเสนอปัญหา
 ของเกษตรกรสู่ระดับภูมิภาค หรือระดับประเทศกลับส่งข้อมูลที่บิดเบือนสู่ผู้บริหารประเทศ ทำให้
 การประเมินข้อมูลต่างๆ เพื่อวางแผนในการพัฒนาประเทศเกิดความผิดพลาด ไม่สามารถแก้ปัญหา
 แก่เกษตรกร ได้อย่างตรงประเด็น หรือ ไม่สามารถสนองตอบความต้องการของเกษตรกร ได้อย่าง
 ตรงจุดนั่นเอง

สรุป

ในบทที่ 3 นี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์การค้าของผักและผลไม้ไทย ในเขตการค้าเสรี
 ไทย-จีน และปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากเขตการค้าเสรีไทยจีน โดยเนื้อหาข้างต้นผู้วิจัยได้ยึดข้อ
 กล่าวหาเกี่ยวกับเขตการค้าเสรีไทยจีนเป็นแนวทางหลักในการวิเคราะห์หาข้อเท็จจริงว่าไทย
 เสียเปรียบจีนจริงดังข้อกล่าวหาต่างๆหรือไม่ ซึ่งข้อกล่าวหาคือ หลังจากที่เริ่มมีการเปิดเขตการค้า
 เสรีไทยจีน โดยมีการปรับลดภาษีในพิกัด 07-08 ผักและผลไม้ให้เหลือภาษี 0% ก่อน เมื่อวันที่ 1
 ตุลาคม 2546 ปรากฏว่าทุกปีไทยเกินดุลการค้าในรายการผัก และผลไม้ แสดงว่า ไทยได้รับ
 ประโยชน์จากการเปิดเสรีการค้าครั้งนี้จริงหรือ

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในรายละเอียดรายการสินค้าจะพบว่าจริงๆแล้วในรายการผักนั้น
 ไทยสามารถส่งออกผักได้มากเพียงมันสำปะหลังรายการเดียวเท่านั้น หากตัดรายการมันสำปะหลัง
 ออกเพียงรายการเดียวไทยจะขาดดุลการค้ากับจีนทันที ในทางตรงข้ามไทยกลับนำเข้าผักจากจีน
 เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นแครอท หอม กระเทียม บล๊อคเคอร์รี่ ฯลฯ แม้เงินที่ไหลออกอาจจะ
 ไม่มากมายเท่าเงินรายได้จากมันสำปะหลัง แต่ก็พอที่จะทำให้เกษตรกรไทยที่ปลูกผักประเภทนั้นๆ
 ได้รับผลกระทบในเชิงลบได้ โดยเฉพาะเกษตรกรภาคเหนือผู้ปลูกหอม กระเทียมนั่นเอง ขณะที่ใน
 รายการผลไม้ นั้น รายการสินค้าที่ทั้งสองประเทศส่งออก และนำเข้าจากกันและกัน มีความใกล้เคียง
 กันมาก รวมถึงมูลค่าส่งออกและมูลค่านำเข้าก็มีความใกล้เคียงกัน โดยไทยสามารถส่งออกผลไม้
 เมืองร้อนเช่น ลำไย มังคุด ทูเรียน ฯลฯ ไปยังจีน ขณะที่จีนก็สามารถส่งออกผลไม้เมืองหนาวเช่น
 แอปเปิ้ล ลูกแพร์ องุ่น ฯลฯ มายังไทยเช่นกัน ซึ่งความเห็นของผู้วิจัยนั้นคิดว่าเป็นการทำเอฟทีเอที่ดี
 ที่เดียว ดังนั้นสมมติฐานที่ว่า “การกำหนดนโยบายเขตการค้าเสรีไทย-จีนส่งผลกระทบต่อเกษตรกรไทย
 ส่วนใหญ่ในเชิงลบ” จึงไม่เป็นความจริง เนื่องจากว่าการทำเขตการค้าเสรีนี้มีกลุ่มของเกษตรกรที่
 ได้รับประโยชน์ เสียประโยชน์ และกลุ่มของเกษตรกรที่ไม่ค่อยเกี่ยวข้องกับเขตการค้าเสรีนี้(สาเหตุ
 เพราะผักผลไม้ เช่น แดงกวา มะเขือ แดงโม มะละกอ ฯลฯ ไม่ได้สินค้าที่นิยมในการค้าขายระหว่าง
 สองประเทศ ดังนั้นมูลค่าการส่งออกและมูลค่าการนำเข้าระหว่างสองประเทศจึงมีมูลค่าที่ต่ำมาก)
 กล่าวคือ นโยบายเขตการค้าเสรีไทยจีนนั้น ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรไทยบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งกลุ่มดัง
 กล่าวคือกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืชและผลไม้เมืองหนาว ขณะที่กลุ่มผู้ที่ได้รับประโยชน์จากเขตการค้า

เสรีนี่คือกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืชและผลไม้เมืองร้อนนั่นเอง แม้เกษตรกรไทยผู้ปลูกผักและผลไม้ อาจจะได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้นจากเขตการค้าเสรีนี้จริง แต่ก็มิได้หมายความว่าเกษตรกรเหล่านี้จะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากเขตการค้าเสรี ซึ่งผู้ใดคือผู้ที่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่แท้จริง ผู้วิจัย จะอธิบายให้เห็นในบทต่อไป